ROK XXXV. NUMER 3.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 marca 1931

TREŚĆ:

Do Nauczycielstwa i Rad Pedagogicznych, Kierownictw szkół powszechnych, Rad Szkolnych Powiatowych i Panów Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych — państwowych i prywatnych

w Okręgu.

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego postanowieniem z dnia 28 lutego b. r. powierzył mi pełnienie obowiązków Kuratora Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Obejmując urzędowanie na tak trudnem i odpowiedzialnem stanowisku, zwracam się niniejszem do ogółu Nauczycielstwa i Jego Przodowników z usilną prośbą o pełne i całkowite współdziałanie w mych pracach i dążeniach, zmierzających do dalszego rozwoju szkolnictwa w powierzonym mi okręgu. Radbym szczerze i gorąco, aby młodzież wśród najkorzystniejszych warunków dla swego rozwoju, mając przed oczami wzory pracy uczciwej i twórczej oraz oddania się obywatelskiego sprawie publicznej, wypiastowała w swej duszy szlachetne rozmiłowania i trwałe postanowienia, by zdobyła umiejętność czynu indywidualnego i zbiorowego, oraz by przez szkołę nauczyła się żyć i działać we własnem wolnem Państwie.

Domagając się ścisłego przestrzegania ustaw i rozporządzeń oraz sumiennego i gorliwego spełniania obowiązków, wynikających z natury zajmowanych stanowisk służbowych, zwracać będę szczególną uwagę na zachowanie jednolitości we wszelkich poczynaniach i usiłowaniach, zmierzających ku realizacji pragnień i trosk Wielkiego Twórcy i Organizatora naszego Państwa Marszałka Józefa Piłsudskiego, a znajdujących swój najsilniejszy wyraz w konsekwentnem utwierdzaniu mocarstwowego stanowiska Polski i wytrwałem zdobywaniu fundamentalnych podstaw wewnętrznych dla Jej dalszego rozwoju.

Jednocześnie zapewniam, iż służyć będę w granicach dostępnych dla mnie środków wszelką pomocą i poparciem w układaniu osobistego dobra i losu każdego pracownika, w razie zaś potrzeby i pełną obroną.

Wzywając Wszystkich do wydatnej i podniosłej w skutkach pracy, zarówno obywatelskiej jak i zawodowej, na tle wzajemnej życzliwości i zaufania — takiej pracy, którаby w sumie dała obraz wielkich i wysoce pożytecznych dokonań, przesyłam każdemu szczere „Szczęść Boże!“

We Lwowie, dnia 4-go marca 1931 r.

Kurator Okręgu Szkolnego

p. o. *St. Świderski.*

1.

„Święto młodzieży szkolnej“ w roku 1931.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. l. 7327/31 do rad szkolnych powiatowych i dyrekcyj zakładów kształcenia nauczycieli.

Przykładem poprzednich wiosennych uroczystości, organizowanych w ubiegłych latach, zalecam Radom i Dyrekcjom Szkolnym zorganizowanie w bieżącym roku szkolnym „Święta młodzieży szkolnej“. Dzień ten organizacją swoją, programem i ogólną atmosferą ma wykazać, że między szkołą i domem wytwarza się coraz szersze współdziałanie, tak bardzo ważne dla uzgodnienia wpływów wychowawczych na młode pokolenie. Organizacją uroczystości zajmą się z inicjatywy i pod ogólnym nadzorem P. T. Inspektorów poszczególne Zarządy szkół wraz z Kołami Rodzicielskiemi, ewentualnie i przedstawicielami miejscowego społeczeństwa, pożądanem jest jednak, by szkoły, znajdujące się w niewielkiej od siebie odległości, zwłaszcza szkoły niższego stopnia organizacyjnego, wspólnie urządzały omawiane święto. Tam, gdzie istnieją seminarja nauczycielskie, młodzież wyższych kursów swą współpracą i inicjatywą może wiele się przyczynić do urozmaicenia i podniesienia programu obchodu. Wszystkie atoli przygotowania nie powinny w niczem nadwerężać normalnego przebiegu pracy lekcyjnej w szkołach, mają one raczej się wspierać na wyborze tych momentów i zajęć szkolnych, które zaświadczyć mogą o całorocznej pracy zakładu i kulturze duchowej młodzieży. Całość przebiegu programowego ma przenikać atmosfera radości i swobody, jednocześnie zaś uwydatnić się ma w zachowaniu młodzieży karność i ułożenie obyczajowe.

Na święto należy wybrać dzień wolny od nauki szkolnej, a więc niedzielę lub inny dzień świąteczny w maju lub czerwcu. W razie niepogody należy termin przełożyć na następny dzień pogodny. Uroczystość ma się odbyć bezwarunkowo na wolnem powietrzu, n. p. w lesie, w ogrodzie, nad rzeką, na boisku lub t. p.

Przy układaniu programu należy wziąć pod uwagę dzieci młodsze i starsze, chłopców i dziewczęta — i odpowiednio do wymagań wieku i płci dobrać ćwiczenia gimnastyczne, zabawy, gry i pieśni. Prócz tego młodzież starsza i odpowiednio wybrana po obznajomieniu się z programem winna działać w roli gospodarzy tego dnia. Należy uwzględnić w programie, obok ustalonych naprzód numerów, również część dowolną, w której dziatwa i młodzież starsza z własnej inicjatywy — tylko pod dozorem — będzie mogła wybierać sobie zabawy i gry w ramach przerobionego materjału.

Lekcje ćwiczeń cielesnych poszczególnych klas, oddziałów, mają być rzeczywistym sprawdzianem wyników szkolnych, należy przeprowadzić je rzeczowo i metodycznie, aczkolwiek w skróconym przebiegu, przyczem młodzież do ćwiczeń jak i do zabaw i gier powinna wystąpić możliwie w przepisanym stroju ćwiczebnym. W razie gdyby nie można było wykonać lekcji z poszczególnemi oddziałami jednocześnie pod kierunkiem kilku nauczycieli, należy klasy łączyć, mianowicie IV z V i VI z VII. Dziatwa

młodsza może wziąć udział w zabawach i . rach, pląsach i śpiewie, odpowiednio dobranych do jej wieku.

Ważną część programu stanowić będzie śpiew jedno i wielogłosowy, wykonany przez poszczególne klasy, oraz chóry międzyklasowe. Śpiew odpowiednio postawiony i umiejętnie wpleciony do programu przyczyni się w wysokim stopniu do podniesienia ogólnego nastroju. W załączniku do niniejszego rozporządzenia podany jest przykładowo materjał, który można uwzględnić w odpowiedniem ugrupowaniu, zależnie od miejscowych warunków i ogólnego układu programu.

Pląsy i tańce ludowe, w miarę możności w kostjumach fantastycznych lub ludowych, ożywić mogą znacznie przebieg uroczystości. Wyścigi w formie komicznej, np. wyścig w workach, wyścig na jednej nodze, wyścig ze związaniem nóg i t. p. mogą być zastosowane dopiero w drugiej części programu. Jako gry drużynowe dla klas VI i VII zasługują na polecenie następujące: 1) piłka graniczna, 2) we dwa ognie, 3) kwadrant, 4) podai dalej, 5) siatkówka i 6) palant dla chłopców. Wskazówki do gier i zabaw można znaleźć w podręcznikach: a) Germanówna: Gimastyka w szkole powszechnej, b) Germanówna: Gry i zabawy, c) Sikorski: Gry i zabawy, oraz d) Sikorski: System Linga — gimnastyka. We wszystkich wspomnianych grach i zabawach należy zwracać uwagę na rozmiar wysiłku dziatwy i nie dopuszczać do jej przemęczenia.

Element regjonalny może znaleźć wyraz w doborze pieśni, w inscenizacji miejscowego podania, w odtworzeniu znanych na danym terenie zabaw ludowych i t. p.

Następstwo poszczególnych części programu może być rozwiązane w sposób rozmaity, podajemy poniżej jeden z możliwych przykładów, mianowicie:

I. 1) Wspólna pieśń powitalna, 2) powitanie — przemówienie, 3) lekcje ćwiczeń gimnastycznych kl. III, IV — V, VI — VII — 2 lub 3 grupy, 4) pieśni jednogłosowe lub chóralne, 5) gry bieżne, zabawy ze śpiewem, 6) samorzutne zabawy (obraz sceniczny, ilustracja bajki, podania lub t. p.).

Przerwa — posiłek.

II. 7) Pieśni — chór, 8) pląsy, tańce ludowe, gry i rozrywki, 9) zabawy w formie komicznej (wyścigi), 10) samorzutne zabawy — pod dozorem.

Zakończenie — pieśń.

O wykonaniu „Święta młodzieży szkolnej" złożą Rady Szkolne oraz Dyrekcje możliwie szczegółowe sprawozdanie przed dniem 15-go lipca 1931 r. Oryginalne sprawozdania poszczególnych szkół mogą Rady Szkolne dołączać tylko w tym przypadku, gdy dana szkoła w dokonanym programie wykaże jakąś wyjątkowo twórczą inicjatywę, nadającą się w przyszłości do zastosowania i na innych terenach. Pożądane jest uwzględnienie w sprawozdaniach wszelkich spostrzeżeń, wniosków i doświadczeń, by można było z nich skorzystać w następnym roku szkolnym.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.*

Przykładowy wykaz pieśni na „Święto młodzieży szkolnej" w roku 1931.

I. Dla szkół powszechnych:

a) Pieśni jednogłosowe: 1) Kto się w opiekę (Nr. 77); 2) Mowa ojczysta (Nr. 72); 3) Wiosna wróciła (Nr. 17); 4) Jabłoneczka (Nr. 27).

Pieśni powyższe zawarte są w podręczniku „Lirenka", część I, Lwów 1930. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

b) Pieśni dwugłosowe: 1) Kto się w opiekę (Nr. 30); 2) Dalej w las (Nr. 8); 3) Dobranoc (Nr. 20); 4) Taniec (Nr. 17) — pieśń tę należy ilustrować odpowiedniemi ruchami, stosownie do treści słów.

Pieśni wymienione mieszczą się w podręczniku „Lirenka", część III, Lwów, 1928. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

Dziatwa w szkołach siedmioklasowych wykona pieśni dwugłosowe, w szkołach o niższym typie organizacyjnym pieśni jednogłosowe.

W szkołach, w których pobiera naukę także dziatwa narodowości ruskiej, można obok wymienionych powyżej pieśni polskich zaśpiewać pieśni ruskie, zawarte w podręczniku F. Kołessy p. t. „Śpiwajmo", zbirnyczok piśni na 2 hołosy" z r. 1926, oraz „Zbirnyk narodnych piseń na 3 hołosy" z r. 1927, Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie.

II. Dla seminarjów nauczycielskich żeńskich:

1) Hasła: Zanućmy pieśń; 2) Moniuszki: Prząśniczka; 3) Noskowskiego: Kołysanka; 4) Moniuszki: Pieśń wieczorna.

Pieśni oznaczone numerami 1, 2 i 3 zawarte są w zbiorku „25 pieśni w układzie na 3 i 4 głosy równe", zaś pieśń Nr. 4 w zbiorku „Pieśni w układzie na 3 i 4 głosy równe", Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

III. Dla seminarjów naucz. męskich:

1) Mel. ludowa: Nasz kraj (Nr. 18); 2) Moniuszko-Maszyński: Wesoła piosenka (Nr. 68); 3) Z. Noskowski: Wysoko — daleko; 4) Mel. z roku 1831: Jak wspaniała nasza postać.

Pieśni powyższe zawarte są w podręczniku „Hejnał, wybór pieśni w układzie na 4 głosy męskie", Lwów, Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

Poza tem obowiązuje we wszystkich szkołach Hymn państwowy „Jeszcze Polska nie zginęła", którym należy zakończyć uroczystość; zawarty jest w wymienionych podręcznikach.

Jest pożądanem, ażeby w szkołach, w których istnieją drużyny harcerskie, odśpiewano kilka pieśni harcerskich, zawartych w Śpiewniku harcerskim p. t. „Czuwaj" (Nakład. Państwowego Wyd. Książek Szkolnych). Najbadziej odpowiadać będą ogólnemu charakterowi piosnki: „Wesoły harcerz" (Nr. 31), „Idziemy wzwyż" (Nr. 50), „Ledwie skowronki" (Nr. 65), „Gdy zuchy śpiewają" (Nr. 66).

2.

Święto „Książki Polskiej".

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 23 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 7303/30.

Nawiązując do okólnika z dnia 22 października 1926 roku Nr. O. Prez. 11406/26 [1]), polecam urządzić w bieżącym roku szkolnym „Święto Książki Polskiej" we wszystkich szkołach podległych Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na terenie całej Rzeczypospolitej.

Jednocześnie zawiadamiam, że T-wo Bibljofilów Polskich w Warszawie wydało dla nauczycielstwa szkół średnich specjalny „Poradnik bibljograficzny dla organizatorów „Święta Książki Polskiej" (cena 5 zł) i referat dyrektora K. Lewickiego (z Zamościa) p. t.: „ Szkoła jako teren propagandy bibljofilskiej" (cena 3 zł), a dla nauczycielstwa szkół powszechnych „Plan propagandy szkolnej z okazji święta „Książki Polskiej".

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.*

Zadządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 13 lutego 1931 r. Nr. O. 187/31.

Dyrekcjom wszystkich gimnazjów, seminarjów, kursów naucycielskich, szkół zawodowych, oraz radom szkolnym powiatowym (miejskiej we Lwowie) do wiadomości i wykonania.

Za Kuratora Ok. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

3.

Schemat budżetu na rok 1931/32.

S c h e m a t w y d a t k ó w b u d ż e t o w y c h n a r o k 1931/32.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 lutego 1931 r. Nr. O. 254/31.

Kuratorjum podaje niżej do wiadomości schemat wydatków budżetowych na rok 1931/32, zatwierdzony przez Ministerstwo W. R. i O. P. celem stosowania przy dokonywaniu wydatków i prowadzeniu księgowości.

Zwraca się przytem uwagę, że w niniejszym schemacie zaszły zmiany w porównaniu ze schematem z r. 1930/31 w nazwach działów, rozdziałów i paragrafów. Należy więc dokładnie zapoznać się z podanym schematem, celem uniknięcia omyłek w sprawozdaniach rachunkowych.

A. Budżet zwyczajny.

D z i a ł I r o z d z i a ł 2. W ł a d z e s z k o l n e II i n s t a n c j i (K u r a t o r j u m).

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Urzędnicy; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 514.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 4. Środki lokomocji: poz. 2. Utrzymanie środków lokomocji a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Komisje dyscyplinarne; poz. 2. Zjazdy rad szkolnych powiatowych; poz. 3. Drobne wydatki.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

Dział I rozdział 3. Nadzór szkolny.

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Urzędnicy; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia; poz. 3. Ryczałty objazdowe.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne; poz. 6. Ryczałt na pomoc kancelaryjną.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Dokształcanie inspektorów; poz. 2. Drobne wydatki.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

Dział III rozdział 1. Wydatki ogólne i wychowanie fizyczne.

§ 7. Wydawnictwa.
§ 8. Prace programowe i recenzje.
§ 10. Bibljoteka.
§ 11. Zasiłki na opłaty szkolne.
§ 12. Wychowanie fizyczne młodzieży.
§ 13. Higjena szkolna.
§ 14. Praca w zakresie organizacji i budownictwa szkół.
§ 15. Muzeum szkolne.
§ 16. Wydatki ogólne oświatowe.
§ 17. Zakłady naukowe specjalne.

Dział III rozdział 2. Oświata pozaszkolna.

§ 3. Podróże służbowe.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Wydawnictwa; poz. 2. Wydatki kancelaryjne pracowni oświaty pozaszkolnej.

§ 10. Pomoce naukowe.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Zasiłki dla instytucyj samorządowych i społecznych, oraz stypendja dla studjujących; poz. 2. Prace oświatowe wydziału oświaty pozaszkolnej i zasiłki dla instytucyj państwowych.

Dział IV rozdział 1. Szkoły powszechne, specjalne i ochronki.

§ 1. Urzędnicy: poz. 1. Urzędnicy i nauczyciele; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi; poz. 3. Wynagrodzenie za godziny nauczycieli kontraktowych, oraz za nadetatowe wykłady i zajęcia szkolne; poz. 4. Zastępstwo chorych i urlopowanych nauczycieli: a) koszty zastępstwa bezzwrotne; b) koszty zastępstwa zwrotne.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne; poz. 6. Inne wydatki.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

§ 10. Urządzenie lokali szkolnych i pomoce naukowe; poz. 1. Urządzenie lokali szkolnych; poz. 2. Pomoce naukowe.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Szkoły i ochronki prywatne; poz. 2. Zasiłki dla burs i instytucyj opiekujących się młodzieżą; poz. 3. Inne zasiłki.

Dział IV rozdział 2. Kształcenie nauczycieli (seminarja nauczycielskie).

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Urzędnicy i nauczyciele; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi; poz. 3. Wynagrodzenie za godziny nauczycieli kontraktowych, oraz za nadetatowe wykłady i zajęcia szkolne.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Dokształcanie nauczycieli; poz. 2. Urządzenie ogrodów szkolnych przy seminarjach nauczycielskich; poz. 3. Środki lokomocji; poz. 4. Drobne wydatki.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

§ 10. Urządzenie lokali szkolnych i pomoce naukowe: poz. 1. Urządzenie lokali szkolnych; poz. 2. Pomoce naukowe.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Stypendja dla nauczycieli i kandydatów na nauczycieli; poz. 2. Stypendja dla uczniów; poz. 3. Zasiłki dla burs i instytucyj opiekujących się młodzieżą.

Dział IV rozdział 3. Szkoły średnie.

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Nauczyciele i urzędnicy; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi; poz. 3. Wynagrodzenie za godziny nauczycieli kontraktowych, oraz za nadetatowe wykłady i zajęcia szkolne.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Upaństwowienia; poz. 2. Stypendja dla uczniów; poz. 3. Muzeum szkolne we Lwowie.

Dział V. Szkolnictwo zawodowe.

§ 1. Uposażenie: poz. 1. Urzędnicy i nauczyciele; poz. 2. Funkcjonarjusze niżsi; poz. 3. Wynagrodzenie za godziny nauczycieli kontraktowych, oraz za nadetatowe wykłady i zajęcia szkolne; poz. 4. Dodatkowe wynagrodzenie specjalistów.

§ 2. Różne wydatki osobowe: poz. 1. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe pracy i zapomogi; poz. 2. Umundurowanie; poz. 3. Opłaty ubezpieczeniowe.

§ 3. Podróże służbowe i przesiedlenia: poz. 1. Podróże służbowe; poz. 2. Przesiedlenia.

§ 5. Pomieszczenie: poz. 1. Komorne i należności uboczne; poz. 2. Opał, oświetlenie i utrzymanie porządku: a) wydatki osobowe; b) wydatki rzeczowe.

§ 6. Wydatki biurowe: poz. 1. Inwentarz; poz. 2. Materjały pisarskie; poz. 3. Druki; poz. 4. Książki i pisma; poz. 5. Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne.

§ 8. Inne wydatki: poz. 1. Komisje egzaminacyjne; poz. 2. Kształcenie nauczycieli; poz. 3. Honorarja za prace programowe, recenzje, oraz ekspertyzy zawodowe (wizytacyjne); poz. 4. Wystawy szkolne; poz. 5. Wycieczki naukowe.

§ 9. Remont i konserwacja budowli.

§ 10. Urządzenie lokali szkolnych i pomoce naukowe.

§ 11. Zasiłki i stypendja: poz. 1. Stypendja uczniów; poz. 2. Szkolnictwo prywatne; poz. 3. Zasiłki dla burs i instytucyj opiekujących się młodzieżą.

§ 12. Fundusz obrotowy.

B. Budżet nadzwyczajny.

Dział IV rozdział 1. Szkoły powszechne.

§ 12. Budowa szkół powszechnych: poz. 1. Zasiłki; poz. 2. Pożyczki.

Za Kuratora Ok. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

Schemat dochodów budżetowych na rok 1931/1932.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 lutego 1931 r. Nr. O. 335/31.

Kuratorjum podaje do wiadomości schemat dochodów budżetowych Ministerstwa W. R. i O. P., które mają być wpłacane do dyspozycji (na rachunek) Kuratorjum O. S. Lw. na rok budżetowy 1931/1932 (od 1 kwietnia 1931 r. do 31 marca 1932 r.), z którym ze względu na zasadnicze zmiany układu działów, rozdziałów i paragrafów w porównaniu z schematem dochodów budżetowych na rok 1930/1931 zechcą się wszystkie podwładne organizacje szkolne jak najdokładniej zaznajomić i jak najściślej się do niego stosować.

A. *Budżet zwyczajny.*

Dział I. Administracja Szkolna.

Dział I. rozdział 2. Władze szkolne II instancji.

§ 1. Zwrot uposażeń; § 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 3. Pomieszczenie; § 8. Różne dochody; § 10. Sprzedaż książek w Państwowem Wydawnictwie Książek we Lwowie.

Dział I rozdział 3. Nadzór szkolny (inspektoraty).

§ 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 3. Pomieszczenie; § 8. Różne dochody.

Dział IV. Szkolnictwo ogólnokształcące.

Dział IV rozdział 1. Szkoły powszechne, specjalne i ochronki.

§ 1. Zwrot kosztu zastępstw nauczycieli urlopowanych; § 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 8. Różne dochody; § 11. Świadczenia gmin na cele szkolne; § 12. Szkolne zakłady wytwórcze; § 13. Zwrot funduszu obrotowego.

Dział IV rozdział 2. Kształcenie nauczycieli.

§ 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 5. Pomieszczenie; § 8. Różne dochody.

Dział IV rozdział 3. Szkoły średnie.

§ 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 8. Różne dochody; § 11. Świadczenia gmin na cele szkolne; § 12. Taksy za duplikaty świadectw.

Dział V. Szkolnictwo zawodowe.

§ 2. Częściowy zwrot kosztów umundurowania; § 5. Pomieszczenie; § 6. Sprzedaż druków; § 8. Różne dochody; § 10. Sprzedaż pomocy naukowych; § 11. Świadczenia gmin na cele szkolne; § 12. Zwrot funduszu obrotowego; § 13. Szkolne zakłady wytwórcze: Dochody z warsztatów i pracowni szkolnych.

B. *Budżet nadzwyczajny.*

Dział IV. Szkolnictwo ogólnokształcące.

Dział IV rozdział 1. Szkoły powszechne specjalne i ochronki.

§ 12. Zwrot pożyczek na budowę szkół powszechnych (Spłata rat udzielonych gminom pożyczek; Procenty od pożyczek).

Począwszy od dnia 1 kwietnia 1931 r. zechcą zatem wszystkie podwładne organizacje szkolne wpłacać według powyższego schematu wszelkie, wymienione w rozporządzeniu tutejszem z dnia 11 grudnia 1930 roku Nr. O. 2330/30 [1]), należności dochodów budżetowych Ministerstwa W. R. i O. P. tak zwyczajne jakoteż i nadzwyczajne i to zapomocą wyłącznie tylko deklaracyj płatniczych, sporządzonych ściśle według wzoru, uwidocznionego na stronie 7 Dz. Urz. Kuratorjum O. S. Lw. Nr. 1, z roku 1931, nie większego formatu jak ćwierć zwykłego arkusza papieru.

W deklaracjach tych należy czytelnie uwidaczniać kwotę, dokładną nazwę organizacji szkolnej, oraz imię i nazwisko osoby wpłacającej. Następnie wymienić należy, że wpłata uskutecznia się na rachunek Kuratorjum O. Lw., oraz z polecenia której organizacji. Ponadto wymienić dokładnie tytuły dochodów budżetowych zwyczajnych lub nadzwyczajnych Ministerstwa W. R. i O. P., a to: dział, rozdział paragraf, koszta umundurowania, różne dochody, światło, opał, duplikat świadectwa, zwrot funduszu obrotowego zaległego, względnie bieżącego, pożyczek i t. p.

Stronom, oraz uczniom (duplikaty świadectw) należy wręczać szczegółowo wypełnione deklaracje.

W razie wpłacania dochodów ze pośrednictwem poczty, należy przesyłać odnośnej kasie skarbowej równocześnie należycie wypełnioną deklarację.

Za Kuratora Ok. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

4.

Rejony wizytacyjne.

Nadzór pedagogiczny nad zakładami kształcenia nauczycieli.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. I. K. N. 1344/31.

Celem wykonywania nadzoru pedagogicznego nad zakładami kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, ustanawiam aż do odwołania następujący podział okręgu na rejony wizytacyjne.

Rejon wizytacyjny I.: Stefan Dańcewicz, okręgowy wizytator szkół.

1. Państwowe Seminarjum Nauczycielskie żeńskie im. A. Asnyka we Lwowie.
2. Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski we Lwowie,
3. Prywatne Seminarjum Nauczycielskie im. Z. Strzałkowskiej we Lwowie.

Rejon wizytacyjny II. Seweryn Bilinkiewicz, okręgowy wizytator szkół.

a) Państwowe seminarja nauczycielskie: 1. Jaworów, żeńskie. 2. Krosno, męskie. 3. Lwów III, żeńskie. 4. Przemyśl I. żeńskie. 5. Przemyśl II. żeńskie. 6. Rudnik nad Sanem, męskie. 7. Rzeszów, męskie.

---

[1]) W Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. nieogłoszone.

b) Prywatne seminarja nauczycielskie: 1. Jarosław, żeńskie. 2. Jaworów, żeńskie, ruskie. 3. Krosno, żeńskie. 4. Lwów, A. Rychnowskiej. 5. Lwów, SS. Bazyljanek. 6. Łańcut, SS. Boromeuszek. 7. Przemyśl, męskie. 8. Przemyśl, PP. Benedyktynek. 9. Rzeszów, żeńskie. 10. Sanok, żeńskie gm. miasta. 11. Tarnobrzeg, żeńskie.

Rejon wizytacyjny III.: Władysław Dajewski, okręgowy wizytator szkół.

a) Państwowe seminarja nauczycielskie: 1. Lwów, męskie. 2. Sambor, męskie. 3. Sokal, męskie. 4. Tarnopol, męskie.

b) Prywatne seminarja nauczycielskie: 1. Cieszanów, koedukacyjne. 2. Drohobycz, polskie. 3. Drohobycz, ruskie. 4. Lwów, SS. Nazaretanek. 5. Lwów, im. Bolesława Prusa. 6. Sambor, polskie. 7. Sambor, ruskie. 8. Sokal, gminy miasta, 9. Stryj, polskie. 10. Stryj, ruskie. 11. Tarnopol, Kom. Obyw. 12. Tarnopol, T. S. L. 13. Złoczów, żeńskie. 14. Żółkiew, SS. Felicjanek.

Rejon wizytacyjny IV.: Teofil Koziara, okręgowy wizytator szkół.

a) Państwowe seminarja nauczycielskie: 1. Brzeżany, żeńskie. 2. Kołomyja, żeńskie. 3. Lwów, ochroniarskie. 4. Czortków, męskie. 5. Lwów, P. K. N. 6. Stanisławaów, męskie. 7. Stanisławów, żeńskie. 8. Zaleszczyki, męskie.

b) Prywatne seminarja nauczycielskie: 1. Czortków, żeńskie. 2. Kołomyja, ruskie. 3. Lwów, im. Szewczenki. 4. Stanisławów, polskie. 5. Stanisławów, ruskie. 6. Tłumacz, polskie.

Specjalne referaty.

Wizytator Stefan Dancewicz:
Kierownictwo Oddziału Kształcenia Nauczycieli. Dalsze kształcenie inspektorów szkolnych i nauczycieli zakładów kształcenia. Praktyka przedegzaminowa. Egzaminy praktyczne. Konferencje rejonowe.

Wizytator Seweryn Bilinkiewicz:
Sprawy programowo - dydaktyczne, budynki szkolne, urządzenia szkolne, pomoce naukowe, organizacja pracowni i ogrodów szkolnych.

Wizytator Władysław Dajewski:
Sprawy wychowawcze i organizacyj uczniów. Koła młodzieży szkolne i pozaszkolne, harcerstwo i hufce szkolne, czasopisma dla młodzieży, kinoteatr i tp. Koła rodzicielskie, internaty, bursy, osiedla, kolonje wakacyjne.

Wizytator Teofil Adam Koziara:
Kursy wakacyjne dla nauczycielstwa szkół powszechnych i organizacja praktyki pedagogicznej oraz pracy w szkołach ćwiczeń.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.* wr.

5.

Zobowiązania Skarbu Państwa, wynikające z umów.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 21 stycznia 1931 r. Nr. I. R. 12611/30.

Nr. O. 165/31. Ministerstwo wyjaśnia, że zarządzenie z dnia 10-go października 1930 r. Nr. I. R. 10595/30 [1]), zawierające zakaz wystawiania obligów przez władze i urzędy państwowe, należy analogicznie również stosować i do zobowiązań, dotyczących sum niebudżetowych, któremi te władze i urzędy dysponują.

Do zobowiązań powyższych należy stosować analogicznie i pozostałe zastrzeżenia przytoczonego wyżej zarządzenia, a w szczególności:

Zobowiązania pokrywane z sum niebudżetowych mają być wyrażane jedynie w odpowiednich umowach.

Zobowiązania, wynikające z umów, a mające być zrealizowane w ciągu jednego okresu gospodarczego, mogą być zaciągane tylko wówczas, gdy mają dostateczne pokrycie w sumach niebudżetowych, na ten cel przeznaczonych, umowy zaś, zawierające zobowiązania, dotyczące przyszłych okresów gospodarczych, mogą być zawierane w każdym wypadku tylko za uprzednią zgodą Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Naczelnik Wydziału (—) *A. Nowak.*

6.

Wykaz wyjazdów służbowych i sprawozdania wizytacyjne.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 lutego 1931 r. Nr. I. 169/31.

Zmieniając dotychczas obowiązujące rozporządzenia Kuratorjum w sprawie przedkładania wykazu wyjazdów służbowych i sprawozdań wizytacyjnych, Kuratorjum, zanim zostaną wydane w tym kierunku jednolite przepisy, zarządza:

Od dnia ogłoszenia niniejszego okólnika mają Panowie Inspektorowie przedkładać Kuratorjum:

1. Każdego miesiąca najpóźniej do dnia 5-go wykaz wyjazdów służbowych za miesiąc ubiegły, opłacanych z przyznanego ryczałtu na wizytacje szkół. Należy tu również podawać wizytacje szkół, dokonane w miejscu siedziby rady szkolnej powiatowej; druki będzie można nabyć w Wydawnictwie Książek Szkolnych we Lwowie, przy ulicy Kurkowej L. 21.

2. Sprawozdania z wizytacyj poszczególnych szkół, dokonywanych przez Panów Inspektorów, należy odtąd przedkładać raz na rok w terminie najpóźniej do 10 września następnego roku szkolnego.

O ile zapas druków dawnych starczy, można sporządzać sprawozdania na tych drukach. Nowe, zmienione w treści druki, wyda również Wydawnictwo Książek Szkolnych.

Niezależnie od terminu przedkładania tych sprawozdań mają Panowie Inspektorowie obowiązek sporządzać je zaraz po wizytacji szkoły i składać w osobnej teczce do czasu wysłania do Kuratorjum. W teczce tej należy

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 573.

umieścić wykaz wszystkich szkół powiatu i wpisywać doń datę każdej wizytacji szkoły.

3. Sprawozdanie roczne ze stanu szkolnictwa w powiecie będą Panowie Inspektorowie przesyłać do Kuratorjum najpóźniej do końca października każdego następnego roku szkolnego. Nowy formularz Kuratorjum poda niedługo do wiadomości.

Wobec powyższego zarządzenia nie należy już przedkładać sprawozdań wizytacyjnych za I. półrocze bieżącego roku szkolnego w miesiącu lutym, lecz dopiero razem ze sprawozdaniami z półrocza drugiego.

Za Kuratora Ok. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

7.

Kursy wakacyjne dla nauczycielstwa szkół powszechnych w roku 1931.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dn. 13 marca 1931 r. Nr. I. K. N. 1206/31.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 21-go lutego 1931 r. Nr. II. 96/31, Kuratorjum O. S. Lwowskiego organizuje w roku 1931 15 państwowych kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych według niżej zamieszczonego rozkładu:

Wszystkie Rady Szkolne zechcą zająć się energicznie ogłoszeniem wiadomości o organizowanych kursach, wyzyskując do tego celu rozmaite miejscowe środki, jak np. konferencje rejonowe, zebrania kierowników szkół, komunikaty w prasie i t. p.

Wobec niedostatecznej w stosunku do potrzeb nauczycielstwa w okręgu liczby kursów państwowych, z powodu ograniczeń budżetowych na ten cel, należy dążyć podobnie jak w poprzednich latach do zorganizowania pewnej liczby kursów prywatnych. Organizacja tych kursów powinna się wspierać na tych samych ogólnych zasadach organizacyjnych i wymaganiach programowych, jak na kursach państwowych, jedynie wszelkie wydatki mają być pokryte z miejscowych źródeł.

Wszystkie kursy, objęte zamieszczonym wykazem, odbędą się w I. terminie t. j. od 3 do 30 lipca 1931 r.

Warunki przyjęcia kandydatów na kursy pozostają niezmienione z roku ubiegłego, zostały one ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum O. S. L. z roku 1930 Nr. 4, str. 180 i Nr. 6, str. 304. Inne szczegóły organizacyjne zostały zamieszczone w następujących numerach:

Normy wynagrodzenia prelegentów — Dz. Urz. Kur. O. S. L. z 1930 roku Nr. 6, str. 281.

Wytyczne inspektora szkolnego do kursów wakacyjnych — Dz. Urz. Kur. O. S. L. z 1930 r. Nr. 7, str. 368.

Regulamin dla kierownika pedagogicznego — Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r. Nr. 7, str. 370.

Regulamin dla kierownika administracyjnego — Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 roku, str. 371.

Instrukcja dla prelegentów — Dz. Urz. O. S. Lw. z 1930 roku, str. 372.

Godziny nadliczbowe prelegentów — Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 roku, str. 575.

Szczegółowy wykaz kursów prywatnych podany będzie w następnym numerze Dziennika Urzędowego Kuratorjum.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski*. wr.

Rozkład państwowych kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych w roku 1931-ym.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	Kurs Uwagi
Lwów Zgłoszenia do Rady Szkolnej Miejskiej we Lwowie, pl. św. Ducha 3. Internaty dla wcześnie zgłaszających się uczestników (czek) będą przygotowane. Wycieczki do muzeów, na wystawy, do bibljoteki i w okolice.	*Pedagogiczny — B.* Rozwój zainteresowań u dzieci i metody aktywne w nauczaniu. Organizacja życia społecznego dzieci w szkole.
Lwów jak wyżej.	*Historyczny — B.* Dzieje miast i ludności miejskiej w Polsce od czasów najdawniejszych do nowoczesnych. Dzieje miasta jako punkt wyjścia przy nauczaniu historji w szkole powszechnej. Zarys historji ustroju Polski. Należy przywieźć program historji w szkole powsz.
Lwów jak wyżej.	*Przyrodniczo-geograficzny — B.* Fizjologja roślin oparta na doświadczeniach i obserwacjach ekologicznych i na wycieczkach. Zagadnienia geografji ogólnej, opracowane na terenie regjonu (Lwów i okolice). Należy przywieźć program przyrody i geografji w szkole powszechnej.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	Kurs Uwagi
Lwów jak wyżej. Zwiedzanie elektrowni i obserwatorjum astronomicznego.	*Przyrodniczo-geograficzny — C.* Rozważania, wprowadzające w teorję elektryczności. Elektroliza. Prąd polaryzacyjny. Prąd elektryczny w gazach rozrzedzonych, promienie katodowe, kanałowe i Roentgena. Zasady teorji jonów. Jonizacja gazów i par. Zasady teorji elektronów. Wybrane zagadnienia z kosmografji. Pożądane przejrzenie lektury odpowiedniej według indyw. wyboru np. Natanson i Zakrzewski. Nauka fizyki tom. III. Kalinowski. Fizyka tom III. M. Arct, Witkowski i Zakrzewski. Zarys fizyki. Malec — Harce elektronów. Książnica - Atlas. Kurs przeznaczony dla słuchaczy, którzy ukończyli W. K. N. lub zdali odpowiednią część egzaminu z W. K. N.
Lwów jak wyżej. Zwiedzanie radjostacji lwowskiej.	*Radjotechniczny.* Zasadnicze wiadomości z elektrotechniki. Fale elektromagnetyczne. Nadawcze stacje radjotelegraficzne iskrowe. Odbiór fal gasnących. Systemy radjotelegraficzne dające fale niegasnące. Lampy katodowe. Radjotelefonja i radjofonja. Odbiorniki lampowe. Ćwiczenia pomiarowe i montażowe. Zajęcia praktyczne w pracowni radjotechnicznej. Jako przygotowanie się do kursu wskazane jest zaznajomienie się z treścią podręczników następujących. Stan. Malec — Harce elektronów, Książnica - Atlas 1930. Dr. Miecz. Jezierski. Radjofonja i radjotelegrafja. Katowice. Nakład Księg. Mikulskiego. Koszta zużycia materjału wyniosą dla każdego uczestnika (czki) 20 do 30 zł.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	K u r s U w a g i
B r o d y Rada Szkolna Powiatowa w Brodach. Stacja kolejowa w miejscu. Internat przygotowany. Ćwiczenia odbędą się w miejscowej pracowni.	*Fizyko-matematyczny — B.* Nauka o cieple. Temperatura. Ilość ciepła. Zmiany stanu skupienia. Mechaniczny równoważnik ciepła. Maszyny kaloryczne. Przenoszenie energji cieplnej. Meteorologja. Metody przedstawiania utworów przestrzennych na płaszczyźnie (rzutowanie prostopadłe i ukośne). Kurs przeznaczony dla nauczycielstwa prowadzącego naukę matematyki i fizyki w wyższych oddziałach szkoły powszechnej.
B r z e ż a n y Rada Szkolna Powiatowa w Brzeżanach. Stacja kolejowa w miejscu. Internat dla zamiejscowych. Kuchnia wspólna. Pod miastem wzgórza i jezioro. Sport wodny. Wycieczki.	*Pedagogiczny — D.* Organizacja pracy wychowawczej i dydaktycznej w szkołach niżej zorganizowanych. Pożądane przeczytanie następujących książek: Hamaide Am. Metoda Decroly. Jeleńska. Metodyka pierwszych lat nauczania. Wetekamp W. Samodzielność i radość twórcza w nauce i wychowaniu. Książnica - Atlas. Kurs przeznaczony dla nauczycieli (lek) szkół niżej zorganizowanych.
K u t y Rada Szkolna Powiatowa w Kosowie. Dojazd od stacji kolejowej Kołomyi autobusem do Kut. Miejscowość bardzo piękna, góry, las. Wycieczki. Internat w miejscowej szkole powszechnej.	*Przyrodniczo-geograficzny — B.* Fizjologja roślin, oparta na doświadczeniach i obserwacjach ekologicznych na wycieczkach. Opracowanie praktyczne i pogłębienie zagadnień geograficznych z terenoznawstwa, kartografji (plan i mapa) oraz geografji astronomicznej w zakresie programu szkoły powszechnej.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	K u r s U w a g i
R u d n i k n a d S a n e m Rada Szkolna Powiatowa w Nisku. Kurs w państw. seminarjum naucz. Internat na miejscu. Kuchnia wspólna. Las sosnowy. San, staw. Stacja kolejowa w miejscu.	*Wychowania fizycznego — A.* Gimnastyka w zastosowaniu do nauczania dzieci w wieku szkolnym do lat 10. Gry i zabawy ruchowe dla dziatwy wymienionego okresu. Kurs przeznaczony będzie dla dwóch kompletów: nauczycieli i nauczycielek. Lektura przygotowawcza: W. Sikorski, Gimnastyka cz. I. i II. Lwów, Wyd. Ossolińskich. Należy przywieźć z sobą obie części podręcznika. Wymagany przepisany strój ćwiczebny pantofle gimnastyczne, spodenki krótkie czarne lub granatowe, koszulka biała, lub bluzka i kostjum kąpielowy do pływania.
R u d n i k n a d S a n e m Rada Szkolna Powiatowa w Nisku. Kurs w państw. seminarjum naucz. Internat na miejscu. Kuchnia wspólna. Las sosnowy. San, staw. Stacja kolejowa w miejscu.	*Wychowania fizycznego — B.* Gimnastyka w zastosowaniu do nauczania dzieci starszych, ponad lat 10 z uwzględnieniem ćwiczeń i zasobu materjału ćwiczebnego w wieku rozwojowym. Gry trudniejsze oraz łatwe ćwiczenia lekkiej atletyki z podziałem ich dla chłopców i dziewcząt. Kurs przeznaczony dla nauczycieli (lek), którzy już brali udział na kursie wychowania fizycznego w Samborze, Rudniku lub gdzieindziej.
S a m b o r Rada Szkolna Powiatowa w Samborze. Stacja kolejowa w miescu. Internat i kuchnia przygotowane. Kąpiele rzeczne.	*Polonistyczny — A.* Wybrane zagadnienia z gramatyki języka polskiego. Literatura polska, w wieku XIX i XX. Omówienie najwybitniejszych utworów tego okresu. Lektura przygotowawcza. Klemensiewicz - Majewiczówna, Lehr-Spławiński. Gramatyka polska w szkole powszechnej Lwów 1929. Program języka polskiego w szkole powszechnej.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	K u r s U w a g i
Stanisławów Internaty przygotowane. Miejsce należy zawczasu zamówić. W zgłoszeniu do Rady Szkolnej Powiatowej należy wymienić grupę wybraną.	*Polonistyczny — B. Grupa I.* Najwybitniejsi przedstawiciele polskiej literatury politycznej i filozofji narodowej. Znaczenie t. zw. części mowy i syntaktyczne użycie form gramatycznych. (Temantyka ogólna kategoryj gramatycznych wraz z metodyką ćwiczeń słowotwórczych i słownikowych w szkole powszechnej). Lektura przygotowawcza: S. Szober. Gramatyka języka polskiego, zeszyt drugi: nauka o znaczeniu i budowie wyrazów. Warszawa. Z. Klemensiewicz. Język polski cz. I. Znaczenie i życie wyrazów, Lwów.
Stanisławów jak wyżej.	*Polonistyczny — B. Grupa II.* Powieść polska w wieku XIX i XX. Stylistyka polska wraz z metodyką ćwiczeń stylistycznych w szkole powszechnej. Lektura przygotowawcza: T. Czapczyński. Metodyka ćwiczeń stylistycznych. Lwów, 1929.
Stanisławów jak wyżej.	*Polonistyczny — B. Grupa III.* Poezja polska w drugiej połowie XIX wieku i w wieku XX. Składnia zdania pojedynczego i złożonego wraz z metodyką jej nauczania w szkole powszechnej. Lektura przygotowawcza: S. Szober. Podręcznik do nauki języka polskiego w seminarjach nauczycielskich.

Miejscowość Inspektorat szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	Kurs Uwagi
	Pedagogiczny — D.
Turka nad Stryjem Rada Szkolna Powiatowa w Turce nad Stryjem. Internat przygotowany. Wycieczki w góry. Stacja kolejowa w miejscu.	Praktyczne zagadnienia organizacyjne i administracyjne z punktu widzenia potrzeb początkującego nauczyciela. Wieś jako osnowa pracy na stopniu elementarnym (w I. i II. oddziele). Lektura przygotowawcza: Jeleńska, Metodyka pierwszych lat nauczania. Hamaide, Metoda Docroly. Wetekamp W. Samodzielność i radość twórcza w nauce i wychowaniu.

8.

Egzamin praktyczny nauczycieli kontraktowych.

Okólnik Kur. O. S. Lw. z dnia 25 lutego 1931. Nr. I. 3841/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 21 stycznia 1931 r. Nr. II. 29878/30 wyjaśniło w pewnym konkretnym wypadku, że nauczyciel kontraktowy publicznej szkoły powszechnej może zdawać egzamin praktyczny, o ile odpowiada warunkom art. 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258).

W związku z powyższem normatywnem wyjaśnieniem Ministerstwa Kuratorjum poleca Panom Inspektorom szkolnym, aby nauczycieli kontraktowych wizytowali narówni z nauczycielami tymczasowymi, wpisywali oceny pracy do wykazu kwalifikacyjnego i w razie zdania przez nich egzaminu praktycznego, mianowali nauczycielami etatowymi tylko tych z pośród nich, którzy wykażą się zadowalającą oceną pracy, w rozumieniu art. 24 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 47 z r. 1928, poz. 462).

Wobec niniejszego zarządzenia wykazy kwalifikacyjne przewidziane w art. 18 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) należy założyć i prowadzić również dla nauczycieli kontraktowych publicznych szkół powszechnych.

Naczelnik Wydziału: (—) *K. Kwieciński.* wr.

9.

Wypracowania pisemne w szkołach powszechnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 27 sierpnia 1930 r. Nr. I. 30507/30[1]*).*

Zmieniając swój okólnik z dnia 14 grudnia 1921 r. Nr. 8068/III (Dz. Urz. K. O. S. L. z 1922 r. str. 13) zarządza Kuratorjum w sprawie wypracowań pisemnych w szkołach powszechnych, co następuje:

Program języka polskiego rozróżnia dwa gatunki uczniowskich prac piśmiennych: 1) najróżnorodniejsze ćwiczenia językowe i 2) wypracowania klasowe.

Ćwiczenia pisemne językowe obowiązują w ddz. II. — VI. i są jednym ze środków uczenia języka oraz ortografji i kaligrafji. Mają one ćwiczyć w układaniu piśmiennem początkowo krótkich i prostych, następnie długich i złożonych zdań w zakresie poznanych w czasie lektury wyrazów, form i zwrotów językowych, mają łączyć te zdania w całości i formułować w poprawnej formie dokonane spostrzeżenia i sądy, a przytem uczyć pisać wyraźnie i kształtnie.

Z charakterystyki tych prac jako ćwiczeń wynika jasno, iż szkoła musi je stosować jak najczęściej i zawsze wówczas, gdy tok pracy tego wymaga.

Ilość takich ćwiczeń zgóry ani przewidzieć ani wyznaczać nie można.

Wskazówki, tyczące się poprawiania tych ćwiczeń, podaje program na stronie 37.

Zupełnie inaczej ma się rzecz z wypracowaniami klasowemi. Wprawdzie i one ćwiczą oraz uczą języka, atoli charakter pracy ucznia jest w wysokim stopniu samodzielny. Uczeń, rozwijając temat wypracowania, próbuje już w znacznie wyższym stopniu, aniżeli przy ćwiczeniach, sił własnych i ma możność wyjść poza krąg, w którym trzymał go dotychczas nauczyciel. Dla nauczyciela zaś są wypracowania klasowe sprawdzianem postępów w języku i kontrolą rozwoju umysłowego ucznia, nierzadko nawet drogą wiodącą do lepszego poznania ucznia. W niejednym wypadku może się stać wypracowanie klasowe wskaźnikiem dalszej pracy nauczyciela.

Nauczyciel winien jednak pamiętać, że wypracowania piśmienne wymagają takiego samego trudu jak każda inna lekcja szkolna, a więc muszą być odpowiednio przygotowane.

Ilość takich prób i doświadczeń musi naturalnie być ograniczona i stąd to program wyznacza dokładnie liczbę wypracowań klasowych dla każdego oddziału, w którym one obowiązują t. j. w oddziałach od IV do VII włącznie.

Zgodnie z powyższem rozróżnieniem musi uczeń posiadać zeszyt na ćwiczenia, obszerniejszy i mieć go zawsze w czasie nauki (w szkole i domu) pod ręką, wyjąwszy wypadki poprawiania ćwiczeń.

Inny znowu zeszyt musi posiadać uczeń na „wypracowania klasowe". Objętość tego drugiego zeszytu można w przybliżeniu oznaczyć zgóry na cały rok szkolny, zaś przechowywane mają być owe zeszyty — zebrane razem — w szkole.

---

[1]) Okólnik ten był rozesłany w swoim czasie w osobnych odbitkach, Obecnie ogłasza się go w Dz. Urz. O. S. Lw., ponieważ niektóre rady szkolne powiatowe zatraciły odbitki.

Pokutujące jeszcze w wielu szkołach określenie wypracowań klasowych jako „zadania okazowe" nie odpowiada celom pracy szkolnej i winno być raz na zawsze zarzucone. Nie „na pokaz" pracuje szkoła i nie dla kontroli. Odwiedzający zaś szkołę przedstawiciel władzy nadzorczej, zapoznając się ze wszystkiemi przejawami pracy szkolnej, przegląda równie dobrze zeszyty uczniowskie z ćwiczeniami jak również wypracowania klasowe, tylko że „ćwiczenia" znajdzie w klasie jedynie w czasie nauki szkolnej, zaś zeszyty z „wypracowaniami klasowemi" mają być i poza nauką dostępne do wglądu.

W celu umożliwienia organom nadzoru szkolnego zapoznania się zwłaszcza w pierwszych miesiącach roku szkolnego z pracą szkolną w ubiegłym roku, winny szkoły przechowywać zeszyty z ćwiczeniami i wypracowania klasowe z ostatniego roku szkolnego jeszcze przez cały następny rok szkolny.

Tematy do wypracowań klasowych winny być dobierane bardzo starannie i celowo. Program podaje w tym względzie dość szczegółowe wskazówki na str. 64 — 70 [1]).

Temat wypracowania proponuje nauczyciel języka, zatwierdza kierownik szkoły.

W nagłówku wypracowania winien uczeń podać datę pisania, liczbę porządkową oraz gatunek wypracowania (szkolne czy domowe).

Przeglądanie wypracowań, ich ocena i zwrot uczniom do wglądu oraz korekty, musi mieć miejsce w czasie możliwie najbliższym po napisaniu, gdyż w przeciwnym razie zatraca uczeń zainteresowanie, jakie okazuje zwykle w czasie opracowania tematu.

Ilość oraz gatunek prac piśmiennych z języka ruskiego jest taka sama jak w języku polskim, jedynie dobór tematów do wypracowań klasowych musi być odmienny i zależny od warunków miejscowych danej szkoły (znajomości języka wyniesionej z domu lub nie).

Z rachunków niema wypracowań klasowych i są tylko ćwiczenia.

W języku obcym możliwe są również tylko ćwiczenia. Program przewiduje atoli (str. 22) tutaj wyjątkowo jeszcze i ćwiczenia klasowe oraz określa ich ilość.

Kierownicy szkół są obowiązani do przeglądnięcia piśmiennych prac uczniowskich przynajmniej raz na półrocze i winni omówić je następnie szczegółowo na najbliższem posiedzeniu rady pedagogicznej.

Na programowe prowadzenie uczniowskich prac piśmiennych zechcą Panowie Inspektorowie zwrócić baczniejszą niż dotąd uwagę i uczynią je przedmiotem referatów i dyskusji na konferencjach rejonowych nauczycielskich.

Kurator Ok. Szkol. (—) *Ig. Pytlakowski.* wr.

---

[1]) Metodyce wypracowań piśmiennych w zakresie szkoły powszechnej poświęcił prof. Stanisław Szober osobny rozdział (III, str. 71 — 155) w swych „Zasadach nauczania języka polskiego". (Książnica Atlas 1930).

10.

Egzamin eksternów na W. K. N.

Interpretacja statutu i regulaminu W. K. N.[1]).

L. I. K. N. 668/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 3-go lutego 1931 r. Nr. II. 27303/30 wyjaśniło, iż przy egzaminie eksternów, dzielonym na części, niedostateczny wynik jednego stadjum egzaminu — więc i lekcji próbnej — jest równoznaczny z niezdaniem całego egzaminu częściowego. Niedostateczny stopień z jednego wypracowania piśmiennego (pracy praktycznej) także rozstrzyga o niedostatecznym wyniku części egzaminu, podczas gdy przy egzaminie dla eksternów, składanym odrazu ze wszystkich przedmiotów obranej grupy, dopiero niedostateczny stopień z dwóch prac piśmiennych (praktycznych) przesądza w myśl postanowień § 20 i 34 regulaminu o niedostatecznym wyniku egzaminu piśmiennego (praktycznego).

Ekstern, zdający w jednym terminie razem dwie części (dwa przedmioty działu B), odbywa w każdej z dwóch części lekcję próbną.

Eksterna, który się zgłosił do egzaminu częściowego z dwu części i jedną z nich zdał z wynikiem niepomyślnym, należy uważać za reprobowanego z jednej części egzaminu. Do egzaminu powtórnego może się zgłosić dopiero po upływie roku.

Decyzję w wypadkach niezgodnych z niniejszem zarządzeniem a zasługujących na wyjątkowe uwzględnienie zastrzega sobie Ministerstwo. Do ewentualnych wniosków należy dołączyć akta sprawy wraz ze szczegółowym protokółem egzaminu.

Postanowienia § 15 Statutu Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich odnoszą się jedynie do określenia czasu, w którym w razie niepomyślnego wyniku egzamin może być powtórzony. Wobec tego ekstern, który złożył egzamin z jednej części z wynikiem niedostatecznym, może być w terminie najbliższym dopuszczony do egzaminu z innej części obranej grupy.

Okr. Wizytator Szkół: (—) *St. Dańcewicz.* wr.

11.

Taksy administracyjne szkół zawodowych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. III. 1202/31. do dyrekcyj szkół zawodowych.

Pismem z 21 lutego 1931 r. 2327/31 zawiadomiło Ministerstwo W. R. i O. P. Kuratorjum, że dyrekcje państwowych szkół zawodowych przy wpłacaniu kwot na fundusz specjalny „Taksa administracyjna szkół zawodowych" nie podają szczegółów wpłaty.

Wobec powyższego Kuratorjum poleca Dyrekcjom powyższych szkół, by na dokumentach wpłat jak najdokładniej zaznaczały tytuł należności n. p. kwota zł. . . . . za taksy wstępne, za taksy egzaminacyjne, za duplikaty świadectw, za zwrot kosztów za materjały i narzędzia.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 542.

12.

Dni świąteczne młodzieży wyznania mojżeszowego.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 5 marca 1931 r. Nr. III. 1232/31 do dyrekcyj państwowych szkół zawodowych.

Na podstawie wyjaśnienia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 25-go lutego 1931 r. Nr. III. A. 895/31 oznajmiam, że młodzieży wyznania mojżeszowego, uczęszczającej do państwowych szkół zawodowych, na żądanie rodziców lub prawnie ustanowionych opiekunów, nie należy zmuszać do pisania, rysowania i wykonywania prac warsztatowych w soboty i święta wymienionego wyznania [1]).

Na indywidualne żądania rodziców lub prawnie ustanowionych opiekunów dyrektor szkoły winien zwalniać indywidualnie młodzież wyznania mojżeszowego od nauki szkolnej w soboty i święta wyznania mojżeszowego.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.*

Organizacja szkół.

Kuratorjum O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 21 lutego 1931 r. L. III. 827/31 udzieliło panu Józefowi Skrętowiczowi we Lwowie, ul. św. Teresy 2 a. zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Stanisławowie, przy ul. 3-go Maja Nr. domu 18, prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Handlowy Józefa Skrętowicza w Stanisławowie.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1300/31 przeniósł Pana Stefana Świderskiego, naczelnika wydziału w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Toruniu, na równorzędne stanowisko do Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. L. I. Prez. 1300/31 powierzył p. Stefanowi Świderskiemu, naczelnikowi wydziału w Kuratorjum O. S. Lw., pełnienie obowiązków Kuratora okręgu szkolnego lwowskiego.

P. Minister W .R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1588/31 przeniósł p. dr. Michała Mendysa, naczelnika wydziału Kuratorjum O. S. Lw., na równorzędne stanowisko do Ministerstwa W. R. i OP.

---

[1]) Porównaj okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 26 listopada 1925 roku L. II. 14286/25, Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 27.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 17 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1256/31 przeniosło p. Zofję La Roppe, radcę w Kuratorjum Okręgu Lwowskiego we Lwowie, na równorzędne stanowisko do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Drzewicki Karol, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Giedlarowej (Łańcut).

Jakubowska Anna, kierowniczką 4-klasowej szkoły w Kozłowie (Kamionka Strum.).

Kłusik Michał, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Korszowie (Kołomyja). Krotkiewska Irena, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Palikrowach (Brody).

Łotocki Emiljan, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Rzepniowie (Kamionka Strum).

Niewolański Ferdynand, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Uściu (Żydaczów); Nowak Augustyn, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Pawłosiowie (Jarosław).

Schmidt Stefan, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław); Sławińska Marja, kierowniczką 7-klasowej szkoły żeńskiej w Przeworsku; Stec Adam, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Suchowoli (Brody); Stopa Bolesław, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Nowosielcach (Przeworsk).

Turka Adolf, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Lublińcu Nowym (Lubaczów).

Wajda Teodor, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Mikołajowie n/D. (Żydaczów); Wisłocka Ewa, kierowniczką 7-klasowej szkoły żeńskiej w Chyrowie (Stary Sambor).

Przeniesieni: Bednarska Emilja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Łanczynie (Nadwórna), do 3-klasowej szkoły w Dorze (Nadwórna): Buńkowska Kazimiera, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Maćkówce (Przeworsk) do 4-klasowej szkoły w Gorliczynie (Przeworsk).

Czeplińska Władysława, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Bucowie (Przemyśl), do 4-klasowej szkoły w Wyszatycach (Przemyśl); Czyżewski Juljan, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Jaremczu(Nadwórna), do 7-klasowej szkoły męskiej w Żółkwi.

Dengler Edward, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Słonnem (Przemyśl), do 1-klasowej szkoły w Hureczku (Przemyśl); Dublowa Aniela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Tuligłowach (Rudki), do 6-klasowej szkoły w Rodatyczach (Gródek Jagiell).

Garbacka Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły męskiej w Brzuchowicach (Lwów), do 7-klas. szkoły im. św. Kingi w Stryju; Goniczewski Stanisław, kierownik 2-klasowej szkoły w Hucie Połonieckiej (Kamionka Strum.), do 2-klasowej szkoły w Nieznanowie (Kamionka Strum.); Górski Bronisław, kierownik 2-klasowej szkoły w Wydrzu (Łańcut) do 2-klasowej szkoły w Białobrzegach (Łańcut).

Hasztówna Marja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Brzozie Królewskiej (Łańcut), do 2-klasowej szkoły w Przychojcu (Łańcut); Hawry-

luk Dymitr, kierownik szkoły w Zwiniaczu (Czortków), do 3-klasowej szkoły w Zabłotówce Czortków); Hollendrówna Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Tyśmienicy (Tłumacz), do 7-klasowej szkoły im. św. Stanisława w Stanisławowie; Hubicka Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Jezupolu (Stanisławów), do 7-klasowej szkoły im. Kazimierza Wielkiego w Stanisławowie.

Iwanoczko Aleksander, nauczyciel szkoły w Potoczyskach (Horodenka) do 2-klasowej szkoły w Wadowicach Dolnych (Mielec). Iwanoczkowa Antonina, nauczycielka szkoły w Potoczyskach (Horodenka) do 2-klasowej szkoły w Wadowicach Dolnych (Mielec).

Jenkała Józef, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Wróbliku Szlacheckim (Sanok), do 4-klasowej szkoły w Wróbliku Królewskim (Krosno); Jenkałowa Włodzimiera, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Wróbliku Szlacheckim (Sanok), do 4-klasowej szkoły w Wróbliku Królewskim (Krosno); Jóźków Józef, kierownik 4-klasowej szkoły w Szczurowicach (Radziechów), do 7-klasowej szkoły męskiej w Radziechowie.

Kabarowska Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Czyszkach (Mościska), do 3-klasowej szkoły w Czechach (Brody); Klimowiczówna Zofja, Nauczycielka 4-klasowej szkoły w Żurawiczkach (Przeworsk), do 3-klasowej szkoły w Maćkówce (Przeworsk); Kobylańska Cecylja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Przychojcu (Łańcut), do 2-klasowej szkoły w Ożannie (Łańcut); Kolarzowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Popielach (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły w Borysławiu — kolonja robotnicza w Ratoczynie (Drohobycz); Körber Tadeusz, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Mieczysławówce, powiatu dubieńskiego, do 3-klasowej szkoły w Ostrowie (Bóbrka); Kościowowa Wanda, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Warszawie ad Klekotów (Brody), do 7-klasowej szkoły męskiej w Brodach; Kumik Andrzej, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Gliniańce (Nisko), do 7-klasowej szkoły w Nisku.

Łabaziewiczówna Marja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Trzeszczanach (Hrubieszów), do 1-klasowej szkoły w Hołowicach (Sokal).

Marynowicz Jan, kierownik 2-klasowej szkoły w Poczapach (Złoczów), do 2-klasowej szkoły w Stróży, gm. Brójce (Łódź).

Nowakowa Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły Nr. 9 w Włodzimierzu (Wołyń), do 5-klasowej szkoły w Pawłosiowie (Jarosław); Nowakowska Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Steniatynie (Sokal), do 1-klasowej szkoły w Przemysłowie (Sokal).

Ohanowiczówna Helena, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Sobowie (Tarnobrzeg), do 5-klasowej szkoły w Mokrzyszowie (Tarnobrzeg); Osiniakówna Marja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Budach Łańcuckich (Łańcut), do 5-klasowej szkoły w Grodzisku Górnem (Łańcut).

Pławszewska Stefanja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Żydaczowie, do 7-klasowej szkoły męskiej w Starym Samborze.

Rizun Piotr, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Załuczu Dolnem (Śniatyn), do 2-klasowej szkoły w Bełełuji.

Sawicka Matylda, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Kamieniu (Nisko), do 3-klasowej szkoły w Przyszowie (Nisko); Schüsslowa Felicja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Jezupolu (Stanisławów), do 7-klasowej szkoły

im. św. Józefa w Stanisławowie; Smalcówna Jadwiga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Baliczach Zarzecznych (Żydaczów), do 1-klasowej szkoły w Brzezinie (Żydaczów); Staszkiewiczowa Józefa, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Dobromilu, do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Dobromilu; Stączkówna Kazimiera, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Posadzie Jaśliskiej (Sanok), do 4-klasowej szkoły w Jaśliskach (Sanok); Strokonówna Sydonja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Chlebowicach Miasteczku (Przemyślany), do 7-klasowej szkoły w Glinianach (Przemyślany); Szczygłówna Wiktorja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Kaczanówce (Skałat), do 4-klasowej szkoły w Oknie (Skałat).

Tycholisowa Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Jurkowie (Limanowa), do 3-klasowej szkoły w Zawadowie (Jaworów).

Warzenicowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Siechowie (Stryj), do 4-klasowej szkoły w Żulinie (Stryj); Wieliczkowa Antonina, nauczycielka szkoły w Sielcu, przydzielona do szkoły w Wołczyńcu (Stanisławów), do 7-klasowej szkoły im. św. Alojzego w Stanisławowie; Wojnarowska Ludmiła, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Wyszatycach (Przemyśl), do 7-klasowej szkoły w Żurawicy (Przemyśl); Wojtowicz Józef, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Pawłosiowie (Jarosław), do 7-klasowej szkoły im. Konarskiego w Jarosławiu; Wyszatycka Helena, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Humniskach (Brzozów), do 7-klasowej szkoły im. Ostrogskiej w Jarosławiu.

Zarychta Paweł, kierownik 3-klasowej szkoły w Zawidowicach (Gródek), do 1-klasowej szkoły w Zatoce (Gródek).

Żelazkówna Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Bratkowcach (Rzeszów), do 1-klasowej szkoły w Miłocinie (Rzeszów).

Spensjonowani: Berwidowa Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Kamionce Strumiłowej; Błażowska Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Słobodzie Rungurskiej (Kołomyja); Borduiakowa Olga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Grabowcu (Tarnopol).

Emler Francieszek, kierownik 4-klasowej szkoły w Dawidowie (Lwów).

Dziubaniuk Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Jachowicza w Kołomyi.

Gaudunyk Aleksy, kierownik 7-klasowej szkoły w Wołczkowcach (Śniatyn); Góralowa Eleonora, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Borownicy (Dobromil); Górska Sabina nauczycielka szkoły w Skwarzawie (Złoczów).

Horalewiczowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Radomyślu (Tarnobrzeg); Hornówna Rachela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Jezupolu (Stanisławów).

Jaroniowa Cecylja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Ostrogskiej w Jarosławiu.

Kizimowa Helena, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Łużku Górnym (Stary Sambor); Kostecka Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. św. Kingi w Stryju; Krókowska Józefa, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. M. Magdaleny we Lwowie; Kuzdrowski Józef, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Tłustem (Zaleszczyki).

Latkiewiczowa Kazimiera, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Trembowli; Lewicki Mikołaj, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Ilniku (Turka); Lewicki Sozont, kierownik 2-klasowej szkoły w Metuniowie (Zborów); Lipczyńska Sabina, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Gródku Jag.; Litwinówna Marja, kierowniczka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Hofmanowej w Tarnopolu.

Łobosowa Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Dobromilu; Łotocki Grzegorz, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Dołżce (Kałusz).

Makohonowa Olga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Młynach (Jaworów); Malinówna Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Zamarstynowie (Lwów); Mendefik Tomasz, kierownik 2-klasowej szkoły w Kotówce (Kopyczyńce); Michalewska Józefa, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Ustjanowej (Lisko).

Ołeksynówna Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Horodence na Kotykówce.

Piała Włodzimierz, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Horodnicy (Kopyczyńce); Platzkerowa Gizela, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Pasiecznej (Stanisławów); Przygodzka Marja, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Berezowie Średnim (Kołomyja).

Runge Stefanja, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Kidałowicach (Jarosław).

Sawicka Anna, nauczycielka 7-kl. szkoły w Kosowie; Seinfeld Salomea, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Bukowsku (Sanok); Stankiewicz Stanisław, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Jaćmierzu (Sanok); Szklarczyk Bronisław, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. H. Sienkiewicza we Lwowie.

Turzańska Wiktorja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Porudnie (Jaworów).

Weissowa Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Krośnie; Woźniakowska Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Zarszynie (Sanok).

Zrezygnowali: Ks. Albert Mróz, nauczyciel rel. rzym.-kat. w szkołach powszechnych w Krystynopolu.

Wydaleni: Stanisław Górecki, kierownik 4-klasowej szkoły w Nowosielcach (Sanok).

Zmarli: Andrzej Pokój, kierownik 3-klasowej szkoły w Kłyżowie, pow. Nisko, zmarł dnia 23 lutego 1931 r., w 53 roku życia, a w 33 roku służby.

Topolnicka Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Korostowie (Skole), zmarła dnia 31 stycznia 1931 r., przeżywszy lat 35, po 12 latach służby nauczycielskiej.

Wójcicka Zofja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Mszanie, powiatu gródeckiego, zmarła dnia 24 stycznia 1931 r., w 29 roku życia, a w 7-ym roku służby.

Zuzak Franciszek, kierownik 7-klasowej szkoły w Zarszynie (Sanok), zmarł dnia 14 grudnia 1930 r., w 60 roku życia, a w 37 roku służby.

Seminarja nauczycielskie:

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 28 stycznia 1931 r. Nr. II. 1918/31 przeniósł p. Antoniego Orłowskiego, dyrektora Państw. Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Krośnie, w stan nieczynny.

Spensjonowani: Ks. Józef Domański, nauczyciel rel. rzym.-kat. seminarjum nauczycielskiego męskiego w Zaleszczykach.

Marja Ostrowska, nauczycielka seminarjum nauczycielskiego żeńskiego w Kołomyi.

Kazimierz Szydłowski, nauczyciel szkoły ćwiczeń Państw. Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego we Lwowie.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Mianowani: Ks. Adam Gyurgovich, nauczycielem gimnazjum IV im. Jana Długosza we Lwowie.

Hoblerówna Marja Janina, nauczycielką gimnazjum im. Kr. Władysława Jagiełły w Gródku Jagiellońskim.

Inż. Jakubowski Alfred Henryk, nauczycielem gimnazjum II im. Augusta Witkowskiego w Jarosławiu.

Kosińska Izabella, nauczycielką gimnazjum w Jaworowie.

Piątkowski Józef Stanisław, nauczycielem gimnazjum IX im. Jana Kochanowskiego we Lwowie.

Spensjonowani: Lewicki Jarosław ks. dr., profesor filji gimnazjum z r. j. n. we Lwowie.

Ogniewski Antoni, profesor gimnazjum im. kr. Władysława Jagiełły w Drohobyczu.

Szajna Marjan, nauczyciel gimnazjum w Sanoku.

Walków Onufry, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel gimnazjum w Zbarażu.

Wiakowski Adam Kazimierz, profesor gimnazjum I im. Wincentego Pola w Tarnopolu.

Zwolnieni: Kijko Stefan, nauczyciel gimnazjum II w Stryju.

Szkolnictwo zawodowe.

Mianowani: Ledochowska Janina, nauczycielką Państw. Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie.

Konkursy.

Konkursy na posady kierowników publicznych szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Borszczów	Iwanie Puste	2 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	57·5 a	Konk. 2-gi
2	„	Jezierzany	7 „	„	—	polski	—	2 mg	Konk. 3-ci
3	„	Jurjampol	2 „	„	—	„	3 „	2 „	
1	Brody	Gaje Starobrodz.	2 „	„	—	ruski	4 „	2500 m² ogrod 7190 m² pola	
1	Buczacz	Barycz	7 „	„	—	polski	4 „	4 mg	Pierwszeństwo będą mieli kand. z w. k. n.
1	Drohobycz	Horucko	4 „	„	—	ruski	3 „	2 „	Konk. 3-ci
2	„	Delawa	2 „	„	—	pol.-r.	—	—	Konk. 2-gi
3	„	Dobrohostów	5 „	„	—	„	3 „	—	Konk. 4-y
4	„	Łastówki	3 „	„	—	ruski	4 „	—	„ 4-y
5	„	Stanyla	2 „	„	—	pol.-r.	—	—	„ 2-gi
6	„	Stebnik	5 „	„	—	ruski	4 „	2 mg	Konk. 3-ci
7	„	Ułyczno	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 „	Konk. 3-ci
8	„	Popiele	5 „	„	—	„	3 „	—	Konk. 2-gi
1	Gródek Jagiell.	Lubień Wielki	7 „	„	—	„	3 „	—	Pierwszeństwo mają z w. k. n.
2	„	Malczyce	3 „	„	—	„	3 „	—	
3	„	Zawidowice	3 „	„	—	„	3 „	—	
1	Jarosław	Kidałowice	2 „	„	—	polski	3 „	320 m²	
2	„	Jarosław	5 „	„	im. Staszica	„	4 „	1½ mg	
1	Kamionka Strumił.	Dolina ad Dobrotwór	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	Konk. 3-ci
2	„	Dziedziłów	4 „	„	—	„	—	2 mg	Konk. 3-ci
3	„	Huta Połoniecka	2 „	„	—	polski	—	—	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
4	**Kamionka Strumił.**	Kamionka Strumił.	7 kl.	męskie	—	polski	—	—	Konk. 2-gi Pierwszeństwo z.egzam. wydz. lub w. k. n. z gr. human. lub geog.przyr.
5	"	Milatyn St.	2 "	koed.	—	pol.-r.	3 ubik.	½mg	Konk. 3-ci
6	"	Sielec Bieńk	3 "	"	—	"	—	1 mg	Konk. 4-y
1	**Kołomyja**	Berezów Śr.	2 "	"	—	pol.-r.	3 "	2 mg	
1	**Kopyczyńce**	Probużna	7 "	"	—	"	—	1200 sążni	Pierwszeństwo dla kand. z w k. n.
2	"	Liczkowce	5 "	"	—	polski	3 "	0·59 ha	
3	"	Oryszkowce	5 "	"	—	pol.-r.	3 "	4 mg	
4	"	Krzyweńkie	4 "	"	—	"	4 "	1·150 ha	
5	"	Howiłów Wielki	3 "	"	—	"	—	2 mg 24 a	
6	"	Kociubińczyki	3 "	"	—	"	3 "	101 a	
7	"	Myszkowce	2 "	"	—	"	—	—	
8	"	Szydłowce	2 "	"	—	"	—	345 m²	
9	"	Trybuchowce	2 "	"	—	"	—	57 a	
10	"	Kotówka	2 "	"	—	pol.-r.	3 "	1397 m²	
1	**Nisko**	Kłyżów	3 "	"	—	polski	3 "	1½ mg	
1	**Śniatyn**	Borszczów	2 "	"	—	pol.-r.	3 "	2 mg	
1	**Sokal**	Komarów	2 "	"	—	"	4 "	1·2½ a	Konk. 2-gi
1	**Złoczów**	Kołtów	3 "	"	—	polski	—	¾ mg	
2	"	Rozważ	2 "	"	—	"	3 "	376 sążni	
3	"	Poczapy	2 "	"	—	pol.-r.	3 "	1 mg	
4	"	Żulice	3 "	"	—	polski	3 "	1 mg	
5	"	Podhorce »dół«	3 "	"	—	pol.-r.	3 "	—	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Żółkiew	Butyny	4 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	$1^1/_2$ mg	
2	„	Dalnicz	2 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
3	„	Dworce	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	1 mg 1800 m²	Pierwszeństwo mają kandyd. z w. k. n. lub egz. wydz.
4	„	Turynka	5 „	„	—	„	4 „	2 mg	„ „
5	„	Zameczek	2 „	„	—	ruski	3 „	$1^1/_2$ mg	

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15 maja 1931 r.

Wolne stanowiska nauczycieli podwładnych publicz. szkół powszechnych.

W powiecie kamioneckim:

Rada Szkolna Powiatowa w Kamionce Strumiłowej zawiadamia, że w obu 7-kl. szkołach powszechnych w Kamionce Strumiłowej znajdą się miejsca wolne dla nauczycieli względnie nauczycielek z egzaminem W. K. N. z różnych przedmiotów, a przedewszystkiem z przedmiotów grupy humanistycznej i geograficzno-przyrodniczej.

Nadmienia się zarazem, że Kamionka Strumiłowa leży obok Lwowa, oraz że w miejscu jest państwowe gimnazjum koedukacyjne i są dogodne warunki mieszkaniowe.

W powiecie niżańskim:

W 7-klasowej szkole powszech. koed. w Jeżowem jest wolna posada: 1) nauczyciela j. polskiego i historji, 2) matematyki i fizyki, 3) geografji i przyrody, 4) rysunków i robót ręcznych, 5) j. niemieckiego.

W 6-klasowej szkole powszechnej koed. w Kamieniu jest wolna posada: 1) nauczyciela matematyki i fizyki, 2) geografji i przyr., 3) rysunków i robót, 4) j. polskiego i niemieckiego.

W 7-klasowej szkole powszechnej koed. w Nisku jest wolna posada: 1) nauczyciela geografji i przyrody, 2) rysunków i robót, 3) matematyki i fizyki.

W 6-klasowej szkole powszechnej w Pysznicy jest wolna posada: 1) nauczyciela matematyki i fizyki, 2) geografji i przyrody), 3) rysunków i robót.

W 7-klasowej szkole powszechnej koed. w Rudniku n/S. jest wolna posada: 1) nauczyciela geografji i przyrody, 2) j. polskiego i niemieckiego.

W 7-klasowej szkole powszechnej koed. w Ulanowie jest wolna posada: 1) nauczyciela geografji i przyrody, 2) rysunków i robót, 3) j. polskiego i niemieckiego.

Pierwszeństwo mają kandydaci, mający wyższy kurs nauczycielski lub egzamin wydziałowy.

Przy szkole w Nisku i Rudniku istnieją męskie szkoły zawodowo-dokształcające. Nisko posiada państwowe gimnazjum koedukacyjne, Rudnik państwowe seminarjum nauczycielskie męskie. Między Niskiem a Rudnikiem dogodna codzienna komunikacja dla uczniów.

Wolna posada naucz. języka polskiego w Państw. Szkole Bud. w Jarosławiu.

Nr. III. 6269/30. Kuratorjum Okręgu Szk. Lwowskiego podaje do wiadomości, iż w Państwowej Szkole Budownictwa w Jarosławiu jest wolna posada nauczyciela języka polskiego.

O stanowisko to mogą ubiegać się kandydaci, posiadający kwalifikacje określone postanowieniami rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 7 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29 ex 1928, poz. 271) o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych i rozporządzenia wykonawczego Ministerstwa W. R. i O. P. z 28 listopada 1930, Nr. III. T. 9696/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 ex 1930, poz. 188).

Do posady tej przywiązane jest uposażenie unormowane ustawą z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U, R. P. Nr. 116, poz. 924, z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918), oraz ustawą z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207).

Podania należycie udokumentowane należy wnosić do Kuratorjum O. S. L. za pośrednictwem Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu w terminie sześciotygodniowym od daty wyjścia niniejszego numeru Dziennika.

P. o. Naczelnika Wydziału *Dr. K. Zagajewski.*

Wolne posady w szkołach prywatnych.

Inspekcja izraelickiej szkoły powszechnej dla chłopców i dziewcząt w Brodach przyjmie natychmiast ukwalifikowanego nauczyciela młodego.

Ogłoszenia.

Kurs przygotowania nauczycieli do pracy w szkołach specjalnych.

(Konkurs w sprawie przyjęcia do Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej).

Okólnik Kuratorjum O. Sz. Lw. z dnia 14 lutego 1931 r. Nr. I. K. N. 692/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 3 lutego 1931 roku Nr. II. 1/31 zawiadomiło Kuratorjum, iż dnia 10 września 1931 roku rozpoczyna się w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie roczny kurs przygotowania nauczycieli do pracy w szkołach spe-

cjalnych dla dzieci anormalnych (głuchoniemych, niewidomych, umysłowo upośledzonych i moralnie zaniedbanych).

O przyjęcie na kurs ten mogą się ubiegać ustaleni nauczyciele publicznych szkół powszechnych, posiadający: 1) pełne kwalifikacje nauczycielskie, 2) najwyżej 35 lat życia, 3) odpowiednie zdrowie, 4) znajomość przynajmniej jednego z języków obcych: angielskiego, francuskiego lub niemieckiego.

Słuchacze będą obowiązani, poza studjami w Instytucie, do pracy pomocniczej w odpowiednich szkołach specjalnych w Warszawie, a po ukończeniu kursu do pracy nauczycielskiej w szkołach specjalnych, wskazanych przez Ministerstwo W. R. i O. P. przynajmniej w ciągu 3 lat.

Nauczyciele, korzystający z płatnego urlopu dla studjów, którzy po ukończeniu studjów nie wywiążą się z własnej winy z przyjętego obowiązku 3 letniej pracy w szkołach specjalnych, będą obowiązani do zwrotu rocznego uposażenia.

Pierwszeństwo w przyjęciu na studja w Instytucie mają nauczyciele, którzy odbyli praktykę nauczycielską w szkołach specjalnych.

Podania do Ministerstwa W. R. i O. P .o przyjęcie do Instytutu należy wnosić w drodze służbowej najpóźniej do dnia 1 kwietnia 1931 roku dołączając do nich: 1) własnoręczny opis życia i pracy dotychczasowej, 2) metrykę urodzenia, 3) świadectwo lekarza urzędowego o stanie zdrowia, 4) świadectwa z odbytych studjów w oryginałach, 5) dokumenty stwierdzające czas i rodzaj pracy, oraz opinję o pracy.

O ostatecznym przyjęciu do Instytutu decydować będzie egzamin, który odbędzie się dnia 27 czerwca 1931 r. (o godzinie 8 rano) w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, a polegający na pracy piśmiennej i zreferowaniu przez kandydata jednej ze wskazanych poniżej książek (stosownie do wyboru przez kandydata): 1) Binet A.: Pojęcia nowoczesne o dzieciach. Przekład M. Szymanowskiej, Warszawa, Nasza Księgarnia, 1928. 2) Rowid: Szkoła twórcza, Gebethner i Wolff, 1926. 3) Devey J.: Szkoła a dziecko. Księgarnia Atlas, Warszawa (bez daty). 4) Karpowicz: Wybór pism. Nasza Księgarnia, Warszawa, 1929.

Kandydaci, których egzamin wypadnie pomyślnie, będą przyjęci do Instytutu o czem nastąpi osobne zawiadomienie w ciągu lipca.

Wobec ograniczenia liczby urlopów płatnych na studja, kandydaci zechcą zaznaczyć w podaniach, czy nie reflektują na otrzymanie na studja urlopu za zwrotem kosztów zastępstwa względnie bezpłatnego.

Podania kandydatów Inspektoraty Szkolne (Rady Szkolne Powiatowe) prześlą do Kuratorjum do dnia 5 kwietnia 1931 r.

Treść niniejszego okólnika należy bezzwłocznie podać do wiadomości zainteresowanego nauczycielstwa.

Za Kuratora Okr. Szkol. *Dr. M. Mendys*, wr. Naczelnik Wydziału.

Kurs dokształcający dla lekarzy.

Wydział wychowania fizycznego i higjeny szkolnej Ministerstwa W. R. i O. P. w porozumieniu z Kierownikiem Poradni wychowania fizycznego przy II klin. chor. wewn. Uniwersytetu Warszawskiego urządza w czasie od 13 kwietnia do 24 maja b. r. kurs dokształcający dla lekarzy szkolnych czynnych, oraz dla kandydatów na lekarzy szkolnych na temat: Fizjologja i patologja wieku młodzieńczego.

Program:

	Godzin
I. Zagajenie kursu.	
II. Zagadnienia z dziedziny medycyny wewnętrznej.	
a) Zasadnicze pojęcie o konstytucji. Doc. Dr. Włodzimierz Filiński	2
b) O wydzielaniu wewnętrznem i jego znaczeniu szczególnie w okresie dojrzewania. Dr. Zdzisław Gorecki . .	2
c) Zarys czynności układu wegetatywnego wraz z próbami badania tego układu. Dr. Eleonora Reicher . .	3
d) O przemianie materji przy pracy z uwzględnieniem gimnastyki i sportu. Dr. Eleonora Reicher	3
e) O budowie i wskaźnikach budowy. Dr. Mieczysław Urlik .	2
f) O oddychaniu. Dr. Zdzisław Gorecki	2
g) O znaczeniu sposobu oddychania dla wyczynu sportowego. Dr. Zbigniew St. Lewicki	1
h) Narząd krążenia a praca fizyczna (z ćwiczeniami). Dr. Eleonora Reicher	7
i) O wczesnem rozpoznawaniu gruźlicy. Dr. Janina Misiewicz	2
j) Zasady gimnastyki leczniczej. Dr. Jadwiga Titz . .	3
k) Wskazania i przeciwwskazania do ćwiczeń cielesnych z punktu widzenia medycyny wewnętrznej. Dr. Eleonora Reicher	2
III. Zagadnienia z dziedziny chirurgji. Doc. Dr. Adolf Wojciechowski:	
a) Błędy postawy budowy, wady rozwojowe i inne . .	3
b) Schorzenia chirurgiczne, ważne dla lekarza ze stanowiska wychowania fizycznego	6
c) Wskazania i zakres stosowania gimnastyki leczniczej .	5
d) Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach chirurgicznych .	2
e) Kiedy dziecko powinno być zwolnione z ćwiczeń cielesnych w związku z cierpieniem chirurgicznem i na jak długo	2
IV. Seminarjum dyskusyjne i zamknięcie kursu . .	3
Razem	50

UWAGI: Wykłady odbywać się będą w II klin. chor. wewn. Un. Warsz. Szpital Dzieciątka Jezus, ul. Nowogrodzka 59.

Wykład Doc. Wojciechowskiego, III-e (w dniu 21 maja w czwartek), odbędzie się w sali konferencyjnej Ministerstwa W. R. i O. P., Aleja Szucha 23.

Zapisy przyjmuje Wydział Wychowania Fizycznego i Higjeny Szkolnej Ministerstwa W. R. i O. P. Aleja Szucha 23, w godzinach biurowych. Wpisowe wynosi 10 zł. Poza tem kurs bezpłatny.

Zarządzenie Kuratorjum O .S. Lw. z dnia 12 marca 1931 r. Nr. O. 335/31.

Podając powyższe do wiadomości, Kuratorjum zawiadamia, że o ile lekarz szkolny ma zamiar brać udział w kursie dokształcającym dla lekarzy szkolnych w Warszawie winien wnieść prośbę drogą urzędową do Kuratorjum o urlop na czas trwania kursu.

Okręgowy Wizytator Szkół: *Dr. J. Pisch*, wr.

Komisja egzaminacyjna dla nauczycieli szkół powszechnych.

Kuratorjum O. S. Lw. zamianowało na resztę okresu 1929/31 członkami Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych:

1) rozporządzeniem z dnia 5 lutego 1931 r. Nr. I. K. N. 479/31 p. Grzegorza Kusiaka, kierownika szkoły powszechnej w Birczy, dla rejonu VI. w Przemyślu (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 418 i z 1930 r., str. 589);

2) rozporządzeniem z dnia 24 lutego 1931 r. L. I. K. N. 680/31 p. Piotra Borkowskiego, kierownika 7-kl. szkoły w Łanczynie, dla rejonu XI. w Stanisławowie (Dz. Urz. O. S. Lw. z 1929 r., str. 421), p. Franciszkę Raynochową, kierowniczkę szkoły w Horodence i p. Stanisława Garlickiego, inspektora szkolneki w Horodence, dla rejonu III. w Kołomyi (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 415).

3) rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. L. I. K. N. 805/31 p. Jana Lenarta, nauczyciela szkoły ćwiczeń Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Krośnie, dla rejonu IV. w Krośnie (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 416 i z 1931 r., str. 26);

4) rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1931 r. L. I. K. N. 745/31 p. Dionizego Leya, nauczyciela Państw. Seminarjum Nauczycielskiego w Rudniku n/S., dla rejonu VII. w Rudniku n/S. (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 419 i z 1930 r., str. 589).

Przyjmowanie dzieci do Zakładu Ciemnych we Lwowie.

Na prośbę Dyrekcji Zakładu Ciemnych we Lwowie Kuratorjum podaje do wiadomości, że w Zakładzie Ciemnych we Lwowie będzie w roku szkolnym 1931/32 kilka miejsc wolnych. Zakład przyjmuje dzieci zupełnie niewidome, z resztkami wzroku lub z zanikającemi nerwami wzrokowemi, poza tem fizycznie i umysłowo zupełnie zdrowe, w wieku 7—14 lat, młodzież biedną bezpłatnie. Skutkiem obojętności lub nieuświadomienia rodziców wielka ilość młodzieży ociemniałej marnuje się, oddając się nierzadko żebractwu.

Interesowanych należy kierować do Dyrekcji Zakładu Ciemnych we Lwowie, ul. św. Zofji 31.

Gminy.

Rada gminy miasta Skolego, na posiedzeniu odbytem dnia 22-go stycznia 1929 r. uchwaliła zmianę nazwy dawnego obszaru dworskiego — obecnie dzielnicy miasta „Demnia Wyżna" (Skole — Demnia Wyżna) na „Groedlów" (Skole — Groedlów).

Falsyfikat banknotu 100 zł.

Zawiadomienie Banku Polskiego z dnia 26 stycznia 1931 r. (Min. W. R. i O. P. z dnia 3 lutego 1931 r. Nr. I. R. 1299/31.

L. O. 234/31. W ostatnich dniach zatrzymano falsyfikat biletu bankowego 100-złotowego, którego wszystkie trzy zatrzymane sztuki są oznaczone tym samym numerem: S. A. 7934516.

(Typ IV). Obraz falsyfikatu jest o 1,5 mm. krótszy i o 0,5 mm. węższy od obrazu biletu autentycznego.

Rysunki falsyfikatu wykonano linjami grubszemi na papierze zwyczajnym.

W portrecie Kościuszki wskutek niemożności otrzymania przy reprodukcji cienkich linij rysunków, wyraz twarzy został zupełnie zmieniony, co można zauważyć na pierwszy rzut oka.

Znak wodny w medaljonie wytłaczany i natłuszczany, profil twarzy i falowanie włosów utrzymane w ostrych linjach konturowych, bez łagodnych przejść od płaszczyzn ciemnych do jasnych.

Bronzowy kolor tła na stronie przedniej falsyfikatu jest ciemniejszy, na odwrotnej zaś jaśniejszy, niż na bilecie autentycznym.

Godło Państwa, orzeł, wykonane grubszemi kreskami na wybitnie ciemnem tle.

Rysunki kompozycyj ornamentacyjnych w drobnych szczegółach przerywane bądź zamazane.

Napisy w tekście „Bank Polski" i „Sto Złotych" cieniowane grubszemi kreskami.

Druk w klauzulach — grubszy o konturach nieostrych.

Cyfry numeru różnią się w szczegółach od numeracji na biletach autentycznych.

Całość falsyfikatu utrzymana jest w kolorach ciemniejszych, przyczem rysunki są grubsze, przerywane, nieuplastycznione, szczególniej uwydatnia się to w portrecie Kościuszki, w godle państwowem (orle) i tle tabliczek z numeracją.

Falsyfikat jest dość łatwy do rozpoznania.

DR. STANISŁAW BUEHN,
Kierownik Państw. Poradni Lek.
dla młodzieży szkół publicznych
we Lwowie.

Rola lekarza szkolnego.

Odczyt wygłoszony przez radjo dnia 11 lutego 1931 r. we Lwowie.

Jak wszystkie przejawy naszego życia naukowego w każdej dziedzinie wstąpiły na tory ewolucji i nieprzewidzianego przez przeszłe pokolenia rozwoju, tak i w czasach obecnych dokonywa się na polu medycyny rozszerzenie jej zakresu działania i przesunięcia punktu ciężkości w zupełnie innym kierunku, zrywającym z istniejącym od niepamiętnych czasów kanonem, że rolą lekarza jest wyłącznie zadanie leczenia chorego i badanie naukowe chorób i ich przjawów. Dzięki twórczej pracy i ścisłej obserwacji najtęższych umysłów lekarskich, wiedza medyczna doszła do wniosku, że daleko łatwiej jest zapobiegać chorobom, niż je leczyć, że znacznie więcej opłaca się z punktu widzenia racjonalnej ekonomji spo-

łecznej, łożenie wydatków na akcję ochrony przed chorobami, niż wydawanie pieniędzy na leczenie chorób, często bezskuteczne w późniejszych ich stadjach, a z punktu widzenia gospodarki społecznej niepotrzebnie obciążające fundusze prywatne i publiczne. Na tych przesłankach, opartych na żelaznej logice rozumowania wiedzy lekarskiej i ekonomji społecznej, rozwinęła się ogromna i odrębna gałąź medycyny zapobiegawczej. Dziś nie patrzymy już na lekarza pod kątem choroby i chorego człowieka. Dziś praca lekarska musi roztoczyć swą opiekę nad całem spełeczeństwem i pracować w tym kierunku, by je od wszelkich chorób możliwie najskuteczniej ochronić. Medycyna zapobiegawcza interesuje się każdym etapem życia człowieka, od jego kolebki aż do późnej starości. Efekt jej pracy dla dobra społeczeństwa jest tem potężniejszy, im większą część społeczeństwa potrafi swą opieką ogarnąć.

Praktycznie przebadanie stanu zdrowia całej ludności państwa jest niemożliwe. Jest jednak okres w życiu człowieka, kiedy może pozostawać pod długoletnią opieką lekarską, jest to okres pobierania nauki szkolnej. Okres ten ma dwa bardzo szczęśliwe momenty, pozwalające na bardzo dokładne i troskliwe przeprowadzenie akcji zapobiegawczej. Są nimi przedewszystkiem przymus szkolny, w myśl którego każdy przyszły obywatel państwa musi uczęszczać do szkoły, a przezto może być zawsze pod okiem lekarskiem, a następnie ta okoliczność, że opiekę lekarsko-zapobiegawczą możemy roztoczyć w okresie rozwoju i dojrzewania młodzieży. Okres ten pozwala nam zarówno wpłynąć korzystnie na rozwój i tężyznę przyszłych pokoleń, jakoteż z drugiej strony możemy drobne wady i początki chorób wykryć w ich najwcześniejszych okresach, rozpoznać i odpowiednio leczyć, zanim nie przyjmą one postaci reakcji nieodwracalnej, zanim nie przejdą w stadjum schorzenia nieuleczalnego.

Na tych przesłankach rozwinęła się w ostatnich kilkunastu latach zupełnie nowa i świeża gałąź higjeny: „higjena szkolna", nadzwyczaj szybko rozrastając się we wszystkich krajach cywilizowanych. Poza zadaniem zapobiegawczem, spadł na barki higjeny szkolnej obowiązek ochrony młodego organizmu dziecka, przed wszelkiemi szkodliwemi skutkami, na jakie narażony jest młody organizm, stworzony do ruchu, słońca i powietrza, pól i lasów, przez zamknięcie go w dużem skupieniu ludzkiem, wśród czterech ścian na ławie szkolnej.

Poza temi zadaniami opieki nad zdrowiem młodzieży, poza zapobieganiem chorobom, poza ochroną przed szkodliwościami na jakie narażone jest dziecko przez przebywanie w szkole przez długie lata swej młodości, musi być szkoła propagatorką samej higjeny tak osobistej jak i ogólnej.

Elementem podstawowym opieki higjeniczno-lekarskiej w szkołach jest lekarz szkolny, oraz pomocnica lekarska t. zw. higjenistka szkolna.

Olbrzymia wartość i waga pracy lekarza szkolnego niestety wśród ogółu naszego społeczeństwa jest często niedocenioną, a czasem nawet i nieznaną.

Z dumą możemy podkreślić, że jedni z najpierwszych w Europie kładliśmy podwaliny pod przyszły gmach higjeny szkolnej, już w r. 1772 w dziełach Komisji Edukacji Narodowej, która w osobie Grzegorza Piramowicza wykazała konieczność harmonijnego rozwoju umysłowego i wychowania fizycznego. Za czasów Księstwa Warszawskiego w roku 1808 Izba Edukacyjna, wydała plany racjonalnej budowy szkół, właściwy jednak rozwój higjeny szkolnej przypada na czasy znacznie późniejsze, a siłą istnie-

jących konstelacji politycznych powstał wprzód w krajach zachodnich. Pionierami tych myśli byli lekarz duński Herrtel, szwedzki Key, Cahn z Wrocławia, którzy w latach 1866—1881—1889 ogłosili swoje wyniki badań przeprowadzonych wśród młodzieży szkolnej. Badania te dowiodły, że bardzo duży odsetek młodzieży w szkołach (44,8% w Sztokholmie) należy uważać za chory, dalej, że ilość zachorowań potęguje się w okresie dojrzewania, oraz że wadliwe warunki higjeniczne szkolne spowodowują wzrost chorobowości wśród młodzieży, oraz w końcu, że szkoły mają wpływ na szerzenie się chorób zakaźnych. To spowodowało, że czynniki miarodajne zaczęły wprowadzać do szkół lekarzy szkolnych. W r. 1883 pierwsze miasto Frankfurt nad Menem kreuje lekarzy szkolnych. Wprowadzenie jednak lekarzy szkolnych we wszystkich szkołach przypada na czasy znacznie późniejsze: w Anglji na rok 1907, w Niemczech na rok 1908, we Francji na rok 1910, we Włoszech na rok 1913, w Japonji na rok 1903. W Polsce pionierami tego ruchu byli Dr. Markiewicz w Kongresówce, Dr. Żuliński w zaborze austrjackim w latach 1880. W r. 1901 w Warszawie po raz pierwszy utworzono instytucję lekarza szkolnego w osobie Dra Kopczyńskiego w warszawskiej siedmioklasowej szkole handlowej. Główna jednak praca na tem polu rozpoczyna się w latach wojennych, uzyskuje odpowiednie poparcie rządu i rozwija swą akcję na cały kraj, z chwilą odpowiednie poparcie rządu i rozwijają swą akcję na cały kraj, z chwilą powstania Rzeczypospolitej Polskiej, przez stworzenie stanowiska naczelnego wizytatora higjeny w Ministerstwie W. R. i O. P., wizytatorów okręgowych przy kuratorjach szkolnych, którym podlegają odnośni lekarze szkolni.

Dziś pragnę poświęcić słów parę roli lekarza szkolnego, tego głównego czynnika w opiece nad zdrowiem młodzieży, największego skarbu Państwa i narodu.

Zakres działania lekarza szkolnego rozpada się na kilka działów, a mianowicie lekarz szkolny spełnia dozór nad stanem sanitarnym lokalu szkolnego, dozoruje stan zdrowotny uczniów przez badania indywidualne uczniów i kontrolę nad chorobowością uczniów; dalej spełnia lekarz doraźną pomoc ambulatoryjną chorym uczniom, dozoruje kąpiele szkolne, lekcje gimnastyki, dożywianie, w końcu spełnia nadzór nad higjeną nauczania.

Instrukcja dla lekarzy szkolnych z dnia 29 lipca 1918 roku nakłada na lekarzy szkolnych obowiązek dozoru nad stanem sanitarnym lokalu szkolnego. Lekarz wraz z dyrektorem szkoły musi dokonywać dwa razy w roku t. j. z początkiem i z końcem roku szkolnego dokładnych oględzin całego terenu szkolnego i wszystkich pomieszczeń w budynku szkolnym. Wyniki tych oględzin są zapisywane protokolarnie w księdze sanitarnej, którą każdy lekarz obowiązany jest prowadzić. Ponadto przynajmniej raz na miesiąc poddaje lekarz oględzinom każde pomieszczenie szkolne, jak klasy, kurytarze, ustępy, mieszkania służby, salę gimnastyczną, salę rekreacyjną, oraz o ile takowe istnieją, jadalnie, kuchnie, bufet i kąpieliska. Przy tych oględzinach zwraca się uwagę na ogólną schludność, na czystość i stan utrzymania poszczególnych sprzętów, na stan ścian i podług. Ponadto muszą być poddane ocenie z punktu widzenia wymogów nowoczesnej higjeny: ciepłota poszczególnych sal, warunki oświetlenia, przewietrzania, zaopatrzenia w wodę. Jak wiele niebezpieczeństw kryje dla młodego organizmu przebywanie w niehigjenicznie wietrzonym i oświetlonym lokalu, w którym może zajść możliwość, że będzie zbyt mało miejsca

dla poszczególnego ucznia, że nie będzie dla każdego odpowiedniej ilości powietrza wymaganej przez higjenę, nie potrzebuję szerzej uzasadniać. W takich nieodpowiednich warunkach, gdzie uczeń nie ma zapewnionego dostępu świeżego powietrza, oraz światła; gdzie niema racjonalnego przewietrzania, ogrzewania lokalu i gdzie niema odpowiednich szatni dla przechowania wierzchniego ubrania, które w porach deszczowych schnąc, zatruwa swemi wyziewami powietrze; gdzie niema odpowiedniego zabezpieczenia pod względem higjenicznym dostarczania wody do picia, przez urządzanie odpowiednich pijalni, w miejsce przysłanianego garnuszka na łańcuszku; gdzie niema racjonalnej ochrony przed pyłem i kurzem, siłą rzeczy osiadającym na podłogach, w tak dużych zbiorowiskach ruchliwego elementu jak dzieci, ochrony przez zastosowanie troskliwej czystości podłóg zapuszczanych zaprawą pyłochłonną, przez zwracanie uwagi na czystość obuwia lub przez zarządzenie noszenia pantofli przez uczniów w czasie lekcyj — tam nie może być mowy o racjonalnej szkole, szkole radosnej, która ma krzepić nietylko ducha lecz i ciało. Nie stosując tych zasad prymitywnej higjeny, stwarzamy dla organizmu dziecka więzienie, które w nieludzki sposób gwałcąc prawa natury, wytwarza legjon przyszłych ludzi fizycznie niedorozwiniętych i upośledzonych, przyszłych gruźlików, niedokrewnych, przez całe życie noszących brzemię, będące skutkiem przebywania w nieodpowiednich warunkach higjenicznych w szkole. I dlatego jednym z głównych obowiązków lekarza szkolnego jest dozór nad stanem sanitarnym pomieszczeń szkolnych, usuwanie w porozumieniu z dyrekcją szkoły zauważonych nieprawidłowości, względnie stawianie odpowiednich wniosków do władz przełożonych.

Do dalszych obowiązków lekarza szkolnego należy badanie uczniów nowowstępujących do zakładu, w dwojakim celu. Po pierwsze lekarz szkolny musi wykluczyć od przyjęcia dzieci cierpiące na takie schorzenia, które mogłyby się udzielić innym współtowarzyszom nauki. W obecnych warunkach dozoru higjenicznego szkolnego należą już do niepowrotnej historji wypadki przenoszenia się chorób skórnych, dawniej często epidemicznie w poszczególnych klasach wybuchających jak parchy, świerzb, wszawica głowy, czy też wszawica ubrania. Dalej w nowoczesnej szkole nie zachodzi dzięki opiece lekarskiej niebezpieczeństwo zakażenia się chorobami, które mogłyby stać się kalectwem na całe życie, jak egipskie zapalenie oczu (jaglica), kiła, gruźlica otwarta i t. p. Tutaj przypomnieć należy, że kroniki lekarskie z przed 30 czy 40 lat nierzadko takie epidemje szkolne notowały. Badanie lekarskie nowowstępujących uczniów odbywa się także pod kątem widzenia, by nie dopuścić do szkoły lub do danej klasy uczniów nazbyt wątłych lub słabowitych, którzyby mogli przez nadmierną pracę poważnie na zdrowiu ucierpieć. Tak samo lekarz szkolny interesuje się stale chorobowością uczniów. Celem uniknięcia zawleczenia choroby zakaźnej do szkoły musi być przedstawiony lekarzowi szkolnemu każdy uczeń, który powraca do szkoły po dłuższej niż 3-dniowej nieobecności w szkole. Przed wejściem do klasy musi być taki uczeń przedstawiony lekarzowi szkolnemu i otrzymać zezwolenie powrotu. Dalej pod kontrolą lekarza szkolnego odbywa się powrót uczniów do szkoły po przebytej chorobie zakaźnej, co do której obowiązują ścisłe terminy powrotu. W razie podejrzenia co do wiarygodności danych o chorobie, lub w razie braku opieki lekarskiej, może dyrektor zakładu delegować lekarza celem zbadania ucznia leżącego w domu. W razie zachorowania w szkole udziela lekarz uczniom doraźnej

pomocy lekarskiej, w tym kierunku każdy zakład jest zaopatrzony w podręczną apteczkę dla doraźnej pomocy.

Celem poznania z jednej strony stanu zdrowia ucznia, a z drugiej strony celem sałej kontroli postępu rozwoju fizycznego, przeprowadzają lekarze szkolni dwukrotnie w roku badanie każdego ucznia, wraz z odpowiedniemi pomiarami wagi, wzrostu, objętości klatki piersiowej i t. p. I tu rozwija się całe rozległe pole pracy lekarskiej. Często lekarz wykrywa u ucznia braki i wady, o których rodzice, albo zupełnie nie wiedzieli, albo też przez swą lekkomyślność lekceważyli. A przecież drobne braki i wady, wcześnie zauważone, zwłaszcza u osobnika młodego, dają się z łatwością usunąć i chronią przed poważniejszemi chorobami lub kalectwem w wieku późniejszym. Dostrzeżone braki i wady notuje lekarz w lekarskiej karcie szkolnej, powiadamiając równocześnie opiekę domową ucznia o potrzebie odpowiedniego leczenia. W wypadkach poważniejszych lub w wypadku niestosowania się do zleceń lekarza szkolnego, wzywa lekarz rodziców na osobistą konferencję, przedstawiając stan faktyczny zdrowia ucznia i potrzebne leczenie z tego wynikające. Specjalną uwagę poświęca się schorzeniom będącym w ścisłym związku z nauką szkolną, względnie mogącym ulec pogorszeniu przez przesiadywanie w ławie szkolnej. Do chorób takich należą zniekształcenie i skrzywienie kręgosłupa, powstające przez nieprawidłowe siedzenie. Rzeczą lekarza szkolnego jest dozór nad odpowiednio przystosowanemi ławkami do wieku i wzrostu ucznia. W razie potrzeby zastosowuje się takim dzieciom gimnastykę leczniczą. Przebywanie w zamkniętej przestrzeni pociąga za sobą u dzieci szkolnych często niedokrewność i powiększenie gruczołów chłonnych, które w przyszłości mogą stać się podłożem najrozmaitszych cierpień, a gruźlicy w szczególności. Dlatego dziś bardzo wiele szkół stosuje u dzieci niedokrewnych, niedorozwiniętych, lub źle się rozwijających zapobiegawcze naświetlania sztucznem słońcem górskiem, t. j. lampą kwarcową, oraz stosuje się dożywianie, przez wydawanie w szkole śniadań, złożonych z pokarmów bogatych w wartość odżywczą i w witaminy, dotychczas niestety w swej wartości, pierwszorzędnej dla rosnącego organizmu, niedoceniane. Dalej szkoła zwraca pilną uwagę na stan uzębienia młodzieży. Dobre bowiem zęby są jednym z pierwszych kardynalnych warunków zdrowia, gwarantując należyte funkcjonowanie przewodu pokarmowego. Z drugiej strony zepsute zęby są źródłem najrozmaitszych trudno uleczalnych chorób. Również kładzie się wielki nacisk na narząd wzroku, mogący ulec tak łatwo pogorszeniu przez ślęczenie nad książką i wymaga się od wszystkich uczniów z wadami wzroku zaopatrzenia się w szkła, o ile zachodzi potrzeba. Lekarz szkolny w tym wypadku decyduje o tem, w której ławce w klasie uczeń winien być umieszczony. Przykładów w tym kierunku pracy lekarskiej w szkole możnaby podać bardzo wiele. W każdym opornym wypadku wywiera lekarz szkolny i dyrekcja zakładu presję moralną na rodziców, by dziecko poddali odpowiedniemu leczeniu. Pomocnymi w tym kierunku lekarzowi szkolnemu są kliniki szkolne tworzone w dużych miastach. Takie kliniki, czy poradnie szkolne, są wyposażone w nowoczesne urządzenia lecznicze i diagnostyczne i zajmują się przedewszystkiem leczeniem chorób zębów, przeprowadzaniem racjonalnej naprawy, t. zw. sanacji uzębienia u wszystkich uczniów, naświetlaniem lampami kwarcowemi, doborem szkieł i t. d. We Lwowie znajduje się od 8 lat stworzona przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego, przy współudziale gminy król. stoł. m. Lwowa i oddziału lwowskiego Czerwo-

nego Krzyża, Państwowa Poradnia lekarska, zatrudniająca 25 lekarzy i 9 sił pomocniczych. Poradnia jest wyposażona w oddziały wewnętrzny, oczny, chirurgiczny, otolaryngologiczny, neurologiczny, skórny, dentystyczny, pracownię analiz lekarskich, pracownię roentgenologiczną, oddział heljoterapeutyczny. W oddziale dentystycznym mamy 4 oddziały, wyposażone w 7 foteli dentystycznych, na których pracuje 13 dentystów. Oddział heljoterapeutyczny posiada 8 lamp kwarcowych. Miarą pracy poradni lwowskiej niech będzie ilość pacjentów przyjętych w ciągu ubiegłego roku szkolnego. Przyjęto ogółem 13.163 uczniów, którym udzielono porad i zabiegów lekarskich 47.298. W miejscowościach mniejszych w celach sanacji uzębienia tworzy się gabinety lekarsko-dentystyczne w szkołach.

Nowoczesna szkoła kładzie wielki nacisk na wychowanie fizyczne przez wprowadzenie obowiązkowej gimnastyki, oraz przez tworzenie hufców szkolnych. Sprawa ta nie może obejść się bez lekarza, na którym ciąży obowiązek zwracania z jednej strony uwagi na uczniów, którzy obarczeni pewnem cierpieniem, nie mogą ćwiczyć. Lekarz szkolny albo z powodu pewnego cierpienia wyklucza ucznia od obowiązkowych ćwiczeń, albo też porozumiewa się z nauczycielem wychowania fizycznego, celem zwolnienia ucznia od pewnych ściśle określonych ćwiczeń, mogących przynieść szkodę zdrowiu. W tym kierunku jest narażony lekarz szkolny na wiele przesadnych żądań ze strony rodziców, którzy często nie rozumieją celu i istoty ćwiczeń cielesnych, mających na celu harmonijny rozwój ciała, zasypują tegoż żądaniami zwolnienia od gimnastyki w wypadkach nieuzasadnionych, lub wręcz wymagających ćwiczeń (np. deformacja klatki piersiowej, skrzywienie kręgosłupa i w. in.).

Lekarz szkolny bywa stale obecny na posiedzeniach rady pedagogicznej w tym celu, by w razie potrzeby udzielać wyjaśnień co do stanu zdrowia ucznia, który dotknięty jakiemś schorzeniem, nie mógł np. podołać obowiązkom szkolnym. Uwagi lekarskie mają nieraz znaczny wpływ na ocenę postępów ucznia w nauce.

Szkoła przez swego lekarza sprawuje dozór nad czystością osobistą ucznia i nad czystością bielizny i ubrania. Lekarz dba o to, by młodzież używała regularnie kąpieli, którą mniej zamożni mogą pobierać w szkole w urządzonych do tego celu kąpielach natryskowych.

Spełniając dozór nad higjeną nauczania lekarz szkolny z urzędu bierze udział w układaniu planu zajęć szkolnych, w tym celu, aby rozkład godzin był w miarę możności najhigjeniczniejszy. Ponadto lekarz porozumiewa się z wychowawcami klasowymi w tym celu, aby prace domowe były rozkładane równomiernie i odpowiednio na poszczególne dni tygodnia, by wypracowania klasowe i ćwiczenia odbywały się w warunkach jak najdogodniejszych. Lekarz odwiedza stale lekcje poszczególne, zwłaszcza gimnastyki, zabaw i gier ruchowych, kaligrafji, rysunków i prac ręcznych, kontrolując warunki w jakich lekcja się odbywa, prawidłowe trzymanie się uczniów przy pracy i t. d. W końcu lekarz szkolny obowiązany jest do urządzania wykładów i pogadanek dla młodzieży i rodziców z zakresu higjeny życia codziennego. Jako jeden z pierwszych, który brał w swą opiekę młodzież wstępującą w progi szkolne, jest lekarz jednym z ostatnich, którzy uczniów opuszczających ławę szkolną żegnają. Obowiązkiem bowiem jego jest udzielić odchodzącym rad i wskazówek co do wyboru przyszłego zawodu, na podstawie stanu zdrowia. Ten, który długie lata badał ucznia i miał jego zdrowie na oku, może najlepiej ocenić, czy dany zawód

nie przyniesie szkody zdrowiu młodzieńca, czy też abiturjent cierpiący na jakieś schorzenie wogóle do danego zawodu się nadaje. Ta ostatnia rada, udzielona przez lekarza szkolnego, niejednemu oszczędziła wiele goryczy i późniejszych rozczarowań i zawodów.

Nie wystarcza jednak dla powodzenia akcji higjeniczno-lekarskiej w szkole praca i wysiłek lekarza szkolnego. W akcji tej musi znaleźć lekarz szkolny poparcie czynne ze strony rodziców uczniów, zgrupowanych w Kołach rodzicielskich, które muszą objąć pieczę nad kreowaniem i prowadzeniem akcji dożywiania, nad tworzeniem kolonij i półkolonij letnich dla młodzieży, dalej Koła rodzicielskie partycypują w tworzeniu gabinetów dentystycznych, w zakupnie lamp kwarcowych i t. p. Tylko te zakłady staną na wysokości nowoczesnych wymogów higjenicznych, gdzie pracę lekarza szkolnego poprą wydatnie i ofiarnie Koła rodzicielskie.

Oto krótki rys tego olbrzymiego zakresu działania lekarza szkolnego, którego czynności wiążą się i wnikają we wszystkie przejawy życia szkolnego. Ważność roli lekarza szkolnego jest niestety w naszych warunkach często niedoceniona. A przecież uprzytomnić sobie musimy, że właśnie w ręku lekarza szkolnego leży zdrowie młodzieży i tężyzna największego skarbu naszego, naszych dzieci, które po latach staną się czynnymi obywatelami naszego społeczeństwa. Tego skarbu strzec musimy i dbać oń z całej pełni naszych sił, gdyż to nasza przyszłość i potęga, potęga przyszłych obywateli państwa, potęga przyszłych orężnych obrońców ojczyzny, gdy ku temu zajdzie potrzeba.

Książki, Czasopisma.

Dzieje Polski.

Ministerstwo zatwierdziło książkę p. t. Bałaban J.: Dzieje Polski. Książka poglądowa dla dojrzalszej młodzieży i dorosłych. Wyd. 4, Lwów. Spółka Nakładowa „Odrodzenie", 1922, do bibljotek uczniowskich szkół powszechnych oraz średnich ogólnokształcących.

Osobnym komunikatem w Dzienniku Urzędowym zaleciło również Ministerstwo książkę nauczycielom szkół powszechnych.

Cena tej książki: egzempl. broszur. 10 zł, egzempl. kartonowego 12 zł, egzempl. oprawn. ozdobnie w płótno 14 zł.

Dla ułatwienia nabycia książki przez bibljoteki szkolne, oraz nauczycielstwo Spółka Nakładowa „Odrodzenie" (Lwów, ul. Piłsudskiego 16) zaofiarowała się dostarczyć ją franco (bez policzenia kosztów przesyłki) na 4 raty miesięczne po 2.50 — 3 zł, względnie 3.50 zł, zaś za gotówkę z 10% rabatem również franco.

Rachunki.

Nakładem Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie wyszedł podręcznik p. t. Stefan Patocki: Rachunki dla drugiego oddziału szkół powszechnych — aprobowany przez Ministerstwo W. R. i O. P. w Warszawie.

Czasopismo „Oświata i Wychowanie".

Nr. O. 246/31. Nawiązując do okólnika z dnia 27 maja 1929 Nr. O. 1038/29 (Dz. U. K. O. S. L. z 1929, str. 300) Kuratorjum zawiadamia, że Ministerstwo W. R. i O. pismem z dnia 6 lutego 1931 r. Nr. III. 636/31 poleciło wszystkim państwowym szkołom zawodowym zaprenumerować czasopismo „Oświata i Wychowanie" o ile Dyrekcje szkół dotychczas nie uczyniły tego.

Kuratorjum poleca Dyrekcjom państwowych szkół zawodowych zastosować się do powyższego, Dyrekcje zaś szkół zawodowych niepaństwowych zachęca do prenumerowania tego czasopisma.

Prenumerata roczna pisma „Oświata i Wychowanie" wynosi tylko 10 zł za 10 numerów o 85—90 stronicach. Pismo to jest więc kilkakrotnie tańsze od innych wydawnictw perjodycznych, a odznacza się bogatą i urozmaiconą, w przystępnej formie podaną, treścią z zakresu pedagogiki, psychologji wychowawczej, metodyki, dydaktyki, bibljografji pedagogicznej, oraz zawiera aktualną kronikę z tych dziedzin. Poświęcone sprawom szkolnictwa polskiego (także zawodowego), czasopismo „Oświata i Wychowanie" jest zarazem łącznikiem między Polską a zagranicą w sprawach wychowania i kształcenia młodzieży.

Naczelnik Wydziału: (—) *Dr. M. Mendys.* wr.

„Polska Flota Narodowa".

Ukazał się pierwszy numer pięknie wydanego dwutygodnika p. t. „Polska Flota Narodowa". Pismo to jest organem Stołecznego Komitetu Floty Narodowej i ma za zadanie propagowanie idei morza w najszerszem tego słowa znaczeniu. Idea ta zyskuje w społeczeństwie coraz głębsze zrozumienie i coraz wyraźniejsze w realnych skutkach poparcie. Dowodem takiego życzliwego ustosunkowania się szerokich warstw do zagadnienia morskiego jest fakt, iż w ciągu 3 lat powstało około 1000 filij Komitetu Floty Narodowej. Obok zaś tych filij powstają liczne zrzeszenia i zgrupowania, które podjęły samorzutnie akcję, mającą na celu popieranie budowy floty morskiej zapomocą wszelkich dostępnych środków. Aczkolwiek z uznaniem należy przyjąć takie indywidualne porywy na poszczególnych terenach, tem nie mniej zjednoczenie całego ruchu przez nadanie mu ściślejszych ram organizacyjnych może być daleko donioślejsze w ostatecznych rezultatach. Z tego powodu pismo wzmiankowane obok artykułów, popularyzujących ideę morza, jako nieodzownego czynnika mocarstwowego stanowiska państwa polskiego zarówno pod względem politycznym jak i gospodarczym, pragnie ułatwić koordynację wszelkich zamiarów i usiłowań, dążących do utworzenia polskiej floty morskiej, w jeden ogólny i stały nurt pod egidą Komitetu Floty Narodowej.

Bogata treść, piękne ilustracje i staranne opracowanie czynią ze wzmiankowanego dwutygodnika nader interesujące i pożyteczne czasopismo.

„Polska Flota Narodowa" pozostaje pod naczelną redakcją Generała Marjusza Zaruskiego i redaktora Zdzisława Andrzejowskiego. Prenumerata miesięczna wynosi zł 2, półroczna zł 10. Adres redakcji i administracji: Warszawa, Senatorska 14 (Magistrat). Konto P. K. O. 25.333.

K.

Praca ręczna w szkole.

Nr. 3—4 z r. 1930 kwartalnika, wydawanego pod powyższym tytułem przez Towarzystwo Miłośników robót ręcznych, zawiera w pokaźnym tomie o 130 stronicach szereg artykułów bardzo cennych dla wszystkich nauczycieli interesujących się danym działem programu szkolnego, przedewszystkiem zaś dla nauczycieli robót.

W artykule wstępnym redaktor czasopisma p. Władysław Przanowski nawołuje nauczycieli robót do systematycznego dalszego samokształcenia, domagając się, by pracowali nietylko w szkole, ale i u siebie w domu przy własnym warsztacie, oprawiając książki, robiąc meble, opracowując nowe modele, ucząc się u dobrych miejscowych rzemieślników, zwiedzając fabryki oraz czytając pisma techniczne i pedagogiczne. Oprócz tego podaje w 14 punktach podstawowe obowiązki nauczyciela robót.

Pp. W. Czyżycki i A. Wojtów zaznajamiają czytelnika ze stanem nauki robót ręcznych w Szwajcarji, zaś dr. Stefan Rudzki wyjaśnia pracę fizyczną gruźlików jako zagadnienie społeczne i lecznicze. P. N. Bobieńska dzieli się w następnym artykule wrażeniami z pobytu w Belgji, poczem p. Marja Rudzińska podaje kilka słów o nauczaniu robót kobiecych w szkołach powszechnych żeńskich w Danji.

Niezwykle pożyteczne uwagi nakreślił p. Jan Jodo o nauczaniu robót ręcznych na wsi, gdzie szkoły powszechne nie mogą liczyć na nauczycieli specjalistów, a jednak program robót w odpowiedniem przystosowaniu do warunków i potrzeb wsi może być w dość znacznym zakresie przerobiony. Podajemy ten artykuł zwłaszcza nauczycielom robót w seminarjach nauczycielskich, by na kursie piątym wraz z młodzieżą, tak cenne wskazówki i rady praktyczne wspólnie rozpatrzyli.

Dalszy ciąg numeru zawiera następujące artykuły: A. Wójtów: O nożu szkolnym; J. Huber: Obróbka rurek szklanych i obcinanie butelek; W. Czyżecki: Jak uczyć robót z papieru, kartonu i tektury; P. T. Pietrzykowski: Zabytki sztuki kowalskiej i ślusarskiej na Starem Mieście w Warszawie; Dyr. F. Hildebrand z Lipska: Barwienie metali; Inż. W. Czerwiński: O niklowaniu i srebrzeniu; St. Chojnacki: Użycie lakieru krystalicznego. Wiadomości różne, przegląd czasopism i wydawnictw oraz streszczenie francuskie zamykają treść nader bogatego numeru.

Adres redakcji i administracji „Pracy ręcznej w szkole“: Warszawa. ul. Górczewska 8, gmach Państwowego Instytutu Robót Ręcznych.

K.

Rozporządzenie Kuratorjum O. S. Lw. w sprawie Dziennika Urzędowego.

W dążności, aby naczelny organ Kuratorjum odpowiadał jak najbardziej swemu celowi, oznajmiam, że począwszy od niniejszego numeru Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Lw. zawierać będzie w sobie wszystkie zasadnicze rozporządzenia i zawiadomienia, wydawane przez Kuratorjum.

Odtąd wydawanie i rozsyłanie okólników w osobnych odbitkach będzie ograniczone do minimum, czyli jedynie do nader rzadkich i nagłych wypadków.

Z tego względu znajomość spraw oraz wypełnianie zarządzeń, przedstawionych w Dzienniku Urzędowym w zakresie odpowiednim dla każdego poszczególnego urzędu i każdej jednostki pracującej w szkolnictwie lub administracji szkolnej, uznawane będą za obowiązujące.

Wynika więc stąd, iż z Dziennika Urzędowego Kuratorjum winna korzystać jak najliczniejsza liczba prenumeratorów-nauczycieli, kierownictwo zaś każdej szkoły winno go bezwzględnie posiadać. Zechcą przeto Rady Szkolne, Dyrekcje i Kierownictwa dokładać nadal usilnych starań, aby Dziennik Urzędowy dzięki Ich poparciu stał się odpowiednio do potrzeb szkolnych rozpowszechnionem wydawnictwem, oraz by każdy numer dostawał się j a k n a j r y c h l e j do rąk prenumeratorów.

Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Lw. wychodzić będzie regularnie w dniu 25-ym każdego miesiąca. Prenumerata roczna pomimo rozszerzenia objętości pisma pozostaje bez zmiany, czyli wynosi 7 złotych, które należy przesłać przekazem pocztowym pod adresem: Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie, ulica Kurkowa l. 21, lub czekiem P. K. O. na numer konta czekowego 141.751.

Lwów, dnia 16 marca 1931 r.

Kurator Okręgu Szkolnego
p. o. *St. Świderski.*

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.
Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.

L.: 7327/31.

Lwów, dnia 9 marca 1931 r.

PILNE.

„Święto młodzieży szkolnej“ w roku 1931.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 marca 1931 r. Nr. l. 7327/31 do rad szkolnych powiatowych i dyrekcyj zakładów kształcenia nauczycieli.

Przykładem poprzednich wiosennych uroczystości, organizowanych w ubiegłych latach, zalecam Radom i Dyrekcjom Szkolnym zorganizowanie w bieżącym roku szkolnym „Święta młodzieży szkolnej“. Dzień ten organizacją swoją, programem i ogólną atmosferą ma wykazać, że między szkołą i domem wytwarza się coraz szersze współdziałanie, tak bardzo ważne dla uzgodnienia wpływów wychowawczych na młode pokolenie. Organizacją uroczystości zajmą się z inicjatywy i pod ogólnym nadzorem P. T. Inspektorów poszczególne Zarządy szkół wraz z Kołami Rodzicielskiemi, ewentualnie i przedstawicielami miejscowego społeczeństwa, pożądanem jest jednak, by szkoły, znajdujące się w niewielkiej od siebie odległości, zwłaszcza szkoły niższego stopnia organizacyjnego, wspólnie urządzały omawiane święto. Tam, gdzie istnieją seminarja nauczycielskie, młodzież wyższych kursów swą współpracą i inicjatywą może wiele się przyczynić do urozmaicenia i podniesienia programu obchodu. Wszystkie atoli przygotowania nie powinny w niczem nadwerężać normalnego przebiegu pracy lekcyjnej w szkołach, mają one raczej się wspierać na wyborze tych momentów i zajęć szkolnych, które zaświadczyć mogą o całorocznej pracy zakładu i kulturze duchowej młodzieży. Całość przebiegu programowego ma przenikać atmosfera radości i swobody, jednocześnie zaś uwydatnić się ma w zachowaniu młodzieży karność i ułożenie obyczajowe.

Na święto należy wybrać dzień wolny od nauki szkolnej, a więc niedzielę lub inny dzień świąteczny w maju lub czerwcu. W razie niepogody należy termin przełożyć na następny dzień pogodny. Uroczystość ma się odbyć bezwarunkowo na wolnem powietrzu, n. p. w lesie, w ogrodzie, nad rzeką, na boisku lub t. p.

Przy układaniu programu należy wziąć pod uwagę dzieci młodsze i starsze, chłopców i dziewczęta — i odpowiednio do wymagań wieku i płci dobrać ćwiczenia gimnastyczne, zabawy, gry i pieśni. Prócz tego młodzież starsza i odpowiednio wybrana po obznajomieniu się z programem winna działać w roli gospodarzy tego dnia. Należy uwzględnić w programie, obok ustalonych naprzód numerów, również część dowolną, w której dziatwa i młodzież starsza z własnej inicjatywy — tylko pod dozorem — będzie mogła wybierać sobie zabawy i gry w ramach przerobionego materjału.

Lekcje ćwiczeń cielesnych poszczególnych klas, oddziałów, mają być rzeczywistym sprawdzianem wyników szkolnych, należy przeprowadzić je rzeczowo i metodycznie, aczkolwiek w skróconym przebiegu, przyczem młodzież do ćwiczeń jak i do zabaw i gier powinna wystąpić możliwie w przepisanym stroju ćwiczebnym. W razie gdyby nie można było wy-

konać lekcji z poszczególnemi oddziałami jednocześnie pod kierunkiem kilku nauczycieli, należy klasy łączyć, mianowicie IV z V i VI z VII. Dziatwa młodsza może wziąć udział w zabawach i grach, pląsach i śpiewie, odpowiednio dobranych do jej wieku.

Ważną część programu stanowić będzie śpiew jedno i wielogłosowy, wykonany przez poszczególne klasy, oraz chóry międzyklasowe. Śpiew odpowiednio postawiony i umiejętnie wpleciony do programu przyczyni się w wysokim stopniu do podniesienia ogólnego nastroju. W załączniku do niniejszego rozporządzenia podany jest przykładowo materjał, który można uwzględnić w odpowiedniem ugrupowaniu, zależnie od miejscowych warunków i ogólnego układu programu.

Pląsy i tańce ludowe, w miarę możności w kostjumach fantastycznych lub ludowych, ożywić mogą znacznie przebieg uroczystości. Wyścigi w formie komicznej, np. wyścig w workach, wyścig na jednej nodze, wyścig ze związaniem nóg i t. p. mogą być zastosowane dopiero w drugiej części programu. Jako gry drużynowe dla klas VI i VII zasługują na polecenie następujące: 1) piłka graniczna, 2) we dwa ognie, 3) kwadrant, 4) podaj dalej, 5) siatkówka i 6) palant dla chłopców. Wskazówki do gier i zabaw można znaleźć w podręcznikach: a) Germanówna: Gimastyka w szkole powszechnej, b) Germanówna: Gry i zabawy, c) Sikorski: Gry i zabawy, oraz d) Sikorski: System Linga — gimnastyka. We wszystkich wspomnianych grach i zabawach należy zwracać uwagę na rozmiar wysiłku dziatwy i nie dopuszczać do jej przemęczenia.

Element regjonalny może znaleźć wyraz w doborze pieśni, w inscenizacji miejscowego podania, w odtworzeniu znanych na danym terenie zabaw ludowych i t. p.

Następstwo poszczególnych części programu może być rozwiązane w sposób rozmaity, podajemy poniżej jeden z możliwych przykładów, mianowicie:

I. 1) Wspólna pieśń powitalna, 2) powitanie — przemówienie, 3) lekcje ćwiczeń gimnastycznych kl. III, IV — V, VI — VII — 2 lub 3 grupy. 4) pieśni jednogłosowe lub chóralne, 5) gry bieżne, zabawy ze śpiewem, 6) samorzutne zabawy (obraz sceniczny, ilustracja bajki, podania lub t. p.).
Przerwa — posiłek.

II. 7) Pieśni — chór, 8) pląsy, tańce ludowe, gry i rozrywki, 9) zabawy w formie komicznej (wyścigi), 10) samorzutne zabawy — pod dozorem.
Zakończenie — pieśń.

O wykonaniu „Święta młodzieży szkolnej" złożą Rady Szkolne oraz Dyrekcje możliwie szczegółowe sprawozdanie przed dniem 15-go lipca 1931 r. Oryginalne sprawozdania poszczególnych szkół mogą Rady Szkolne dołączać tylko w tym przypadku, gdy dana szkoła w dokonanym programie wykaże jakąś wyjątkowo twórczą inicjatywę, nadającą się w przyszłości do zastosowania i na innych terenach. Pożądane jest uwzględnienie w sprawozdaniach wszelkich spostrzeżeń, wniosków i doświadczeń, by można było z nich skorzystać w następnym roku szkolnym.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego: *St. Świderski.*

Przykładowy wykaz pieśni na „Święto młodzieży szkolnej" w roku 1931.

I. Dla szkół powszechnych:

a) Pieśni jednogłosowe: 1) Kto się w opiekę (Nr. 77); 2) Mowa ojczysta (Nr. 72); 3) Wiosna wróciła (Nr. 17); 4) Jabłoneczka (Nr. 27).

Pieśni powyższe zawarte są w podręczniku „Lirenka", część I, Lwów 1930. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

b) Pieśni dwugłosowe: 1) Kto się w opiekę (Nr. 30); 2) Dalej w las (Nr. 8); 3) Dobranoc (Nr. 20); 4) Taniec (Nr. 17) — pieśń tę należy ilustrować odpowiedniemi ruchami, stosownie do treści słów.

Pieśni wymienione mieszczą się w podręczniku „Lirenka", część III, Lwów, 1928. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

Dziatwa w szkołach siedmioklasowych wykona pieśni dwugłosowe, w szkołach o niższym typie organizacyjnym pieśni jednogłosowe.

W szkołach, w których pobiera naukę także dziatwa narodowości ruskiej, można obok wymienionych powyżej pieśni polskich zaśpiewać pieśni ruskie, zawarte w podręczniku F. Kołessy p. t. „Śpiwajmo", zbirnyczok piśni na 2 hołosy" z r. 1926, oraz „Zbirnyk narodnych piseń na 3 hołosy" z r. 1927, Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie.

II. Dla seminarjów nauczycielskich żeńskich:

1) Hasła: Zanućmy pieśń; 2) Moniuszki: Prząśniczka; 3) Noskowskiego: Kołysanka; 4) Moniuszki: Pieśń wieczorna.

Pieśni oznaczone numerami 1, 2 i 3 zawarte są w zbiorku „25 pieśni w układzie na 3 i 4 głosy równe", zaś pieśń Nr. 4 w zbiorku „Pieśni w układzie na 3 i 4 głosy równe", Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

III. Dla seminarjów naucz. męskich:

1) Mel. ludowa: Nasz kraj (Nr. 18); 2) Moniuszko-Maszyński: Wesoła piosenka (Nr. 68); 3) Z. Noskowski: Wysoko — daleko; 4) Mel. z roku 1831: Jak wspaniała nasza postać.

Pieśni powyższe zawarte są w podręczniku „Hejnał, wybór pieśni w układzie na 4 głosy męskie", Lwów. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych.

Poza tem obowiązuje we wszystkich szkołach Hymn państwowy „Jeszcze Polska nie zginęła", którym należy zakończyć uroczystość; zawarty jest w wymienionych podręcznikach.

Jest pożądanem, ażeby w szkołach, w których istnieją drużyny harcerskie, odśpiewano kilka pieśni harcerskich, zawartych w Śpiewniku harcerskim p. t. „Czuwaj" (Nakład. Państwowego Wyd. Książek Szkolnych). Najbadziej odpowiadać będą ogólnemu charakterowi piosnki: „Wesoły harcerz" (Nr. 31), „Idziemy wzwyż" (Nr. 50), „Ledwie skowronki" (Nr. 65), „Gdy zuchy śpiewają" (Nr. 66).

4

Z drukarni i litografji Piller - Neumanna we Lwowie.